

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická
Katedra trestního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE
Domácí násilí

Autor práce: **Kristýna Zítková**
Vedoucí práce: **JUDr. Milan Tomeš**

2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kristýna ZÍTKOVÁ**
Osobní číslo: **R19M0484P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Domácí násilí**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Charakteristika domácího násilí
3. Aktéři domácího násilí
4. Formy domácího násilí
5. Legislativa České republiky
6. Postup orgánů činných v trestním řízení
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

KOTKOVÁ, Martina. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea, 2014. ISBN 978-80-260-7191-4.
LEVOVÁ, Jana (ed.). *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou ohroženi domácím násilím*. Vyd. 1. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010. ISBN 978-80-254-8499-9.
MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
STRÍLKOVÁ, P. – FRYŠTÁK, M. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1. vyd. Ostrava: KEY Publishing s. r. o, 2009. ISBN 978-80-7418-020-0.
ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Milan Tomeš**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **30. března 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 31. července 2023

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na téma domácího násilí. Diplomová práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola se věnuje charakteristice domácího násilí, kdy je vymezen pojem domácího násilí, jeho vznik, druhy, fáze a nejčastější mýty o domácím násilí. V další kapitole je popsán profil pachatele a oběti spolu s vysvětlením agresivního chování. Zásadní kapitolou pro diplomovou práci je kapitola třetí, která pojednává o formách domácího násilí spolu s možnými trestnými činy, které se za domácí násilí dají považovat. Následující kapitola se věnuje legislativě České republiky, která domácí násilí ve svých normách upravuje, a to v normách ústavně-právních, trestně-právních a správně-právních. Poslední kapitola uvádí orgány činné v trestním řízení a jejich roli v trestním řízení.

Klíčová slova

domácí násilí, oběť, pachatel, týrání, nebezpečné pronásledování, orgán činný v trestním řízení

Abstract

The diploma thesis is focused on the topic of domestic violence. The diploma thesis is divided into five chapters. The first chapter is devoted to the characteristics of domestic violence, where the concept of domestic violence, its origin, types, phases and the most common myths about domestic violence are defined. In the next chapter, the profile of the offender and the victim is described, along with an explanation of aggressive behavior. The essential chapter for the thesis is chapter three, which discusses the forms of domestic violence together with possible criminal acts that can be considered domestic violence. The following chapter is devoted to the legislation of the Czech Republic, which regulates domestic violence in its norms, namely constitutional-legal, criminal-legal and correct-legal norms. The last chapter presents law enforcement agencies and their role in criminal proceedings.

Key Words

domestic violence, victim, perpetrator, abuse, dangerous stalking, law enforcement

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci „*Domácí násilí*” zpracovala samostatně pouze za použití uvedených pramenů.

V Plzni dne

.....

Zítková Kristýna

Obsah

Úvod	- 1 -
1 Charakteristika domácího násilí	- 2 -
1.1 Vymezení pojmu	- 2 -
1.2 Vznik domácího násilí	- 4 -
1.3 Druhy domácího násilí	- 5 -
1.3.1 Domácí násilí na ženách	- 5 -
1.3.2 Domácí násilí na mužích	- 8 -
1.3.3 Domácí násilí na dětech	- 9 -
1.3.4 Domácí násilí na seniorech	- 9 -
1.4 Fáze domácího násilí	- 10 -
1.5 Mýty domácího násilí	- 12 -
2 Aktéři domácího násilí	- 15 -
2.1 Pachatel	- 15 -
2.2 Oběť	- 18 -
2.3 Agresivní chování	- 20 -
3 Formy domácího násilí	- 22 -
3.1 Psychické násilí	- 22 -
3.1.1 Týrání osoby žijící ve společném obydlí	- 23 -
3.1.2 Vydírání	- 26 -
3.1.3 Útisk	- 27 -
3.2 Fyzické násilí	- 29 -
3.2.1 Těžké ublížení na zdraví	- 30 -
3.2.2 Ublížení na zdraví	- 31 -
3.2.3 Vražda	- 32 -
3.3 Sexuální násilí	- 33 -
3.3.1 Znásilnění	- 33 -
3.3.2 Sexuální nátlak	- 34 -
3.3.3 Pohlavní zneužití	- 36 -
3.3.4 Zneužití dítěte k výrobě pornografie	- 37 -

3.4	Sociální násilí.....	- 38 -
3.4.1	Omezování osobní svobody.....	- 39 -
3.5	Ekonomické násilí.....	- 40 -
3.6	Nebezpečné pronásledování.....	- 40 -
4	Legislativa České republiky.....	- 45 -
4.1	Ústavněprávní úprava.....	- 45 -
4.2	Trestně-právní úprava.....	- 46 -
4.3	Správně-právní úprava.....	- 46 -
4.3.1	Zákon o některých přestupcích.....	- 46 -
4.3.2	Zákon o Policii České republiky.....	- 48 -
4.4	Občansko-právní úprava.....	- 49 -
4.4.1	Občanský zákoník.....	- 50 -
4.4.2	Občanský soudní řád.....	- 50 -
5	Postup orgánů činných v trestním řízení.....	- 53 -
5.1	Policejní orgán.....	- 53 -
5.2	Státní zástupce.....	- 56 -
5.3	Soud.....	- 57 -
	Závěr.....	- 62 -
	Seznam zdrojů	
	Seznam obrázků	

Úvod

Předkládaná diplomová práce nese název Domácí násilí. Domácí násilí je způsob chování mezi blízkými lidmi, kteří spolu zpravidla sdílejí společný domov, kdy jeden z nich uplatňuje moc a kontrolu nad tím, co dělá ten druhý. K násilí dochází opakovaně, v soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopnosti včas toto jednání zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah. Vyskytuje se v psychické, fyzické, sexuální, sociální a ekonomické podobě.

Z hlediska systematiky je diplomová práce krom úvodu a závěru rozdělena do pěti kapitol, které se dále dělí na podkapitoly a dílčí podkapitoly. První kapitola práce se zabývá charakterizováním pojmu domácího násilí jako takového, se zaměřením na vymezení pojmu, vznik, druhy a fáze domácího násilí. Závěr kapitoly je věnován mýtům domácího násilí, které i přes zvětšující se podvědomí veřejnosti o domácím násilí, se stále ve velké míře vyskytují.

Další kapitola nastíní psychologický profil aktérů domácího násilí, jako jsou oběť a pachatel. Další část této kapitoly nastíní agresivní chování, se kterým se pachatelé ale i oběti domácího násilí mohou potýkat.

Třetí kapitola je kapitolou sěžejní, pojednává o formách domácího násilí, které jsou psychické, fyzické, sexuální, sociální a ekonomické. Přičemž jsou v této kapitole rozebrány trestné činy, které mohou být v jednočinném souběhu spolu s trestným činem týrání osoby ve společném obydlí, a tedy mohou být součástí domácího násilí. V závěru této kapitoly je rozebrán pojem „stalking“, který můžeme v české legislativě hledat pod trestným činem nebezpečného pronásledování.

Následující kapitola pojednává o právní úpravě domácího násilí v českém právním řádu. Pozornost bude nejprve zaměřena na ústavně zaručená práva a svobody. Následně budou zmíněná základní ustanovení jak práva hmotného, tak procesního z trestního, správního a občanského práva.

Kapitola pátá nastiňuje roli orgánů činných v trestním řízení s důrazem na objasnění funkcí policejního orgánu a státního zástupce v průběhu přípravného řízení a soudu.

Při zpracovávání této diplomové práce byla užita jak odborná literatura česká, tak zahraniční, dále z řady odborných článků a ve značné míře také z judikatury Nejvyššího soudu ČR a Ústavního soudu ČR. Přičemž byla užita v první řadě metoda analyticko-syntetická a komparativní.

1 Charakteristika domácího násilí

Domácí násilí je společenský jev, jehož historie sahá až do nepaměti. Domácí násilí je násilné chování vůči jedné, či více sobě blízkým osobám, způsobené přílišnou agresí útočníka. Aby se jednalo o domácí násilí, je tedy zapotřebí, aby se jednalo aspoň o dvě osoby - osoba ohrožená (tj. která se stala obětí domácího násilí) a osoba násilná (tj. která je násilná k osobě ohrožené), přičemž se odehrává takřikajíc za zavřenými dveřmi. Domácí násilí se neobjevuje jen ve formě fyzické a sexuální, jak se mnohdy lidé domnívají, ale existuje také ve formě psychické, ekonomické, sociální, jejich kombinacích a pronásledování, a proto může být těžké ho rozeznat.

Vnímání pojmu domácí násilí je v dnešní době ovlivněno řadou stereotypů. Většina lidí se drží utkvělé představy, že domácí násilí se odehrává pouze mezi manželi a to tak, že žena je vždy obětí a muž násilníkem. Ve skutečnosti tomu tak vždy není.

1.1 Vymezení pojmu

Legální definici pro domácí násilí v legislativě České republiky prozatím bohužel nenajdeme. Definic a vysvětlení tohoto pojmu však existuje mnoho, ať už definice uváděné například Radou Evropy, ministerstvem vnitra či v odborné literatuře.

Rada Evropy definovala domácí násilí v čl. 3b Úmluvy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (dále jen Istanbulská úmluva) z roku 2011¹ tak, že *„domácím násilím se rozumí veškeré akty fyzického, sexuálního, psychického či ekonomického násilí, k němuž dochází v rodině nebo v domácnosti anebo mezi bývalými či stávajícími manžely či partnery, bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel společnou domácnost s obětí.“*

V únoru roku 2022 se státy EU shodly na znění směrnice Evropského parlamentu a Rady o potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, v čl. 3 uvádí, že *„domácí násilí je závažným společenským problémem, který často zůstává skryt. Může vést k závažnému psychickému a fyzickému traumatu s vážnými následky,*

¹ Tato úmluva měla zabezpečit prevenci násilí na ženách a domácího násilí. V lednu roku 2024 byla však odmítnuta senátem České republiky, a tak nás zařadila mezi menšinu států, kteří úmluvu sice podepsali, ale neratifikovali.

protože pachatelem je obvykle osoba, jež je oběti známa a u níž předpokládá, že jí bude moci důvěřovat. Takové násilí může mít různé formy, včetně fyzické, sexuální, psychologické a ekonomické. K domácímu násilí může dojít bez ohledu na to, zda pachatel sdílí nebo sdílel domácnost s obětí. “

Ministerstvo vnitra tento pojem definuje „jako jakékoliv násilí mezi současnými nebo bývalými partnery v intimním vztahu, ať se násilí objeví kdykoliv a kdekoliv. Násilí může zahrnovat fyzické, sexuální, emocionální nebo finanční zneužívání. “²

Huňková široce definuje domácí násilí jako „jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad dospělou osobou, k níž je pachatel v intimním vztahu, způsobující na straně oběti tíseň nebo újmu, přičemž intimním vztahem rozumíme vztah rodinný, partnerský či obdobný. “³

Martinková a Macháčková domácí násilí chápaly jako „jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad osobou, ve vztahu k níž pachatel může nebo někdy v minulosti mohl být považován za osobu blízkou. “⁴⁵

Internetové stránky domacinasili.cz⁶ jej zas vysvětlují jako „způsob chování mezi blízkými lidmi (zpravidla intimními partnery), kteří spolu sdílejí společný domov, kdy jeden z nich uplatňuje moc a kontrolu nad tím, co dělá ten druhý. K násilí dochází opakovaně, v soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopnosti včas toto jednání zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah. “⁷

² WALBY, Sylvia a ALLEN, Jonathan. *Domácí násilí, sexuální napadení a pronásledování: výsledky britského průzkumu o kriminalitě*. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-088-5. str. 16

³ HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2. str. 44.

⁴ Osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. (trestní zákoník §125)

⁵ MARTINKOVÁ, Milada a MACHÁČKOVÁ, Radka. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí: dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice (empirické poznatky a rozbor vybrané právní problematiky)*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. ISBN 80-86008-98-3. str. 11.

⁶ Internetové stránky specializující se na problematiku domácího násilí podporované např. Ministerstvem vnitra České republiky či Bílím kruhem bezpečí.

⁷ *Co je domácí násilí*. Online. Domacinasili.cz. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/>. [cit. 2024-03-29].

Domácí násilí má své znaky, podle kterých jej můžeme určit a to:

- **„Opakování a dlouhodobost** - z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek.
- **Eskalace** - domácí násilí se stupňuje od útoku proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život.
- **Jasně a nezpochybnitelné rozdělení rolí na ohroženou osobu a násilnou osobu** - domácím násilím nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky a spory, kde je rovné nebo střídavé postavení stran incidentu.
- **Neveřejnost** - domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, mimo možnou kontrolu veřejnosti. ⁸

1.2 Vznik domácího násilí

Domácí násilí vzniká postupně v průběhu delšího časového intervalu, a to z mnoha příčin, kdy teorií příčin je nespočet.

Voňková rozděluje teorie vzniku domácího násilí na jednofaktorové a multifaktorové. Mezi teorie jednofaktorové patří:

- **Teorie psychologická** – povahové zvláštnosti pachatele/porucha osobnosti;
- **Teorie biologicko-genetická** – obecné predispozice agresivního chování;
- **Teorie sociologická** – násilí je součástí uplatňování moci ve společnosti.⁹

Multifaktorovou teorií příčin vzniku domácího násilí je teorie D. G. Duttona, který uvádí hned čtyři příčiny:

- **v makrosystému** - teorie spočívající na patriarchálním postavení společnosti, kdy moc vložena do rukou mužů, kteří mají nad ostatními nadvládu;
- **v ekosystému** – teorie, která říká, že příčinou domácího násilí může být prostředí, a to jak ekologické či sociální, ve kterém žijeme. To je podmíněno například nedostatkem financí, sociálně-zdravotního zajištění, přátel, vzdělanosti atd.;

⁸ Domácí násilí. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>. [cit. 2024-03-29].

⁹ VOŇKOVÁ, Jiřina a HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1. str. 56.

- **v mikrosystému** - mikrosystém je označením pro rodinu či osoby žijící v jedné domácnosti. Jedná se o nejčastější příčinu domácího násilí, jelikož se děje za „zavřenými dveřmi“ v soukromí;
- **ontogenetická teorie násilí** – tato teorie stojí mimo teorie uvedené výše a hledá příčinu vzniku domácího násilí v charakteru a osobnosti jak pachatele (agresivní, dominantní), tak oběti (submisivní), stejně jako v jejich vzájemném vztahu.¹⁰

1.3 Druhy domácího násilí

Druhy domácího násilí je nutné v první řadě odlišit od jeho forem. Za formy považujeme fyzické, psychické, sociální, sexuální, ekonomické násilí, jejich kombinace a pronásledování, zatímco druhy domácího násilí nám určují, na jaké osobě je násilí vykonáváno a kým. Mýtem o domácím násilí často bývá to, že se může exkluzivně vyskytovat pouze v partnerském vztahu, a to s mužem v pozici násilníka, což samozřejmě není pravdou.

Rozlišujeme násilí na ženách, mužích, dětech a seniorech, kteří ho vykonávají vůči sobě navzájem – domácí násilí může být zjednodušeně řečeno vykonáváno potencionálně kýmkoliv a na komkoliv, kdo sdílí společnou domácnost (dítětem, partnerem, kamarádem, prarodičem, rodičem).

Podle statistiky na stránkách policie.cz došlo za rok 2022 k 1418 potvrzeným případům domácího násilí, což je ve srovnání s předchozími lety narůstající číslo.¹¹ Není však ovlivněno tím, že by se snad domácí násilí vyskytovalo ve zvýšené míře, ale tím, že se podvědomí o domácím násilí ve společnosti rozšiřuje, a to i ve formě zákonné úpravy, a proto se oběti méně obávají incidenty nahlásit policii ČR.

1.3.1 Domácí násilí na ženách

Jedná se o nejčastější druh domácího násilí. *„Násilí na ženách se od ostatního násilí liší, protože jde o sílu, zastrasování (verbální i fyzické), které je společností tolerováno částečně i proto, že oběťmi jsou ženy. Eliminace*

¹⁰ DUTTON, D. G. (1998) The abusive personality. NY: Guilford

¹¹ ŽÁRSKÁ, Lucie. *Domácí násilí (statistiky)*. Online. Policie.cz. 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasilí-statistiky.aspx>. [cit. 2024-03-29].

páchání násilí na ženách si vyžaduje změnu pohledu na to, jakým způsobem společnost artikuluje rodové a mocenské vztahy.“¹²

Týrané ženy mají často klamný dojem, že si své týraní a tresty zaslouhují, jelikož se nechovaly „správně“ nebo „tak jak se dle trýznitele chovat měly“. Vytýkaná věc byla jejich chybou a pocítují pocit viny. Z těchto důvodů následně omlouvají a odůvodňují činy pachatele.

U týraných žen se stejně jako u mužů pachatelů setkáváme s tzv. „dvojitou tváří“. Žena se ve společnosti, před rodinou a přáteli tváří spokojeně a svůj život vykresluje velice optimisticky, zatímco v soukromí za zavřenými dveřmi cítí strach z dalšího útoku, nebo i vztek vůči pachateli.¹³

Důležité je podotknout, že nelze přesně určit ženu, na které by s největší pravděpodobností mohlo být domácí násilí prováděno. Mohli bychom předpokládat, že by se mohlo jednat o ženu velice domácky založenou, bojácnou, nepříliš inteligentní, která co nejméně opouští prostředí domova, což by však byla úvaha mylná. Týranou ženou může být i silná žena s dobrým společenským postavením či nadprůměrně finančně ohodnoceným zaměstnáním.

Typický portrét týrané ženy byl však popsán již v roce 1999:

- *„Je materiálně závislá na svém partnerovi;*
- *Je podřízená (submisivní) a poslušná;*
- *Udržuje minimální nebo žádné sociální kontakty s dalšími lidmi;*
- *Často omlouvá partnerovo chování jeho náladou nebo nepříjemnostmi, které prožil v práci, či jako důsledek zážitků z dětství;*
- *Je vystrašená;*
- *Trpí pocitem vlastní bezmoci, beznaděje a bezcennosti;*
- *Myslí si, že situace nemá řešení, ačkoli už nemůže nadále snést partnerovo násilí;*
- *Má intenzivní pocity viny a je přesvědčená, že to, co se jí přihodilo, si zaslouží (Je to moje chyba...);*

¹² • HEISE, Lory, PITANGUY, Jacqueline, GERMAIN. Adrienne. *Násilné jednání na ženách, skrytá újma na zdraví*. Studie vypracovaná pro světovou banku v roce 1994, Aspekt, Bratislava, 1995.

¹³ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

- *Rychle si zdůvodní, že je to poslední bití, které ji potkalo, bezmezně věří, že se partner „zlepší“;*
- *Stydí se vyprávět o svých zkušenostech a způsobech, jakými s ní partner zachází;*
- *Má snahu používat sex jako pokus o upevnění intimního vztahu se svým partnerem;*
- *Je silně emocionálně závislá na partnerovi - neumí si představit život bez něho, ale ani s ním. “¹⁴*

Často mají tyto ženy nízké sebevědomí a zkreslenou představu o sobě samé – myslí si, že jsou například nemocné či neschopné se postarat sami o sebe, i o své potomky. Nejčastějším důvodem, který je však drží ve vztahu s pachatelem jsou výhrůžky. Tyto výhrůžky míří na zdraví a život oběti a jejích blízkých nebo na ztrátu možnosti mít v péči své děti. Proto si tyto ženy často před vyhledáním odborné pomoci pokládají tyto otázky:

- Co se mnou bude?
- Kam půjdu?
- Uvěří mi někdo?
- Co bude s dětmi?
- Co tomu řeknou lidi?
- Co se stane, až mě najde?
- Zabije mě? ¹⁵

U oběti domácího násilí může dojít k tzv. syndromu týrané ženy (Battered woman syndrome, BWS), jehož konceptu je autorkou L. Walker. Jedná se o syndrom, ke kterému dochází u oběti v případě, kdy násilí vůči ní není ojedinělým jevem, ale jehož cyklus musí být alespoň třikrát zopakován. Nedochozí k němu však u každé oběti domácího násilí. To je ovlivněno osobností oběti, vírou v mýty o domácím násilí nebo i reakcí blízkého okolí na její situaci. Klíčovými znaky jsou:

- Naučená bezmoc

¹⁴ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. str. 92.

¹⁵ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

○ Cyklus (kruh) domácího násilí

U oběti dochází ke ztrátě víry v sebe v samu, a i v to, že si není schopná sama zajistit bezpečí.¹⁶

1.3.2 Domácí násilí na mužích

Domácí násilí na mužích není tak obvyklé jako na ženách, ale stále se navyšují případy mužů, kteří jsou oběťmi domácího násilí. Většina mužů se však nepřiznává, protože se stydí za to, že jsou obětí a domnívají se, že by jim to ani nikdo nevěřil. To proto, že společnost se stále drží mýtu o tom, že obětí je jen žena a muž tedy z pravidla agresorem daného násilí.

Nelze předpokládat, že je muž „jasnou“ obětí domácího násilí, ale může být:

- „skutečnou“ obětí (je skutečně ohrožen domácím násilím);
- reciproční násilí - vzájemné bití;
- agresor předstírající, že je obětí.

Muž, jako skutečná oběť, není natolik rozdílný od ženy jako oběti. Oproti ženám muži ale zřídka kdy vyhledávají odbornou pomoc, což omezuje možnost jim pomoci. Řešení situace domácího násilí vlastními silami je malá. Konkrétně muži, kteří jsou oběťmi domácího násilí, zažívají:

- strach z násilí jako takového,
- strach ze ztráty domova,
- negativní emoce – hněv, vztek, zlost,
- snížení sebeúcty, sebelásky a sebevědomí,
- bezmoc,
- problémy v realizaci otcovské role,
- negativní dopady na další vztahy – partnerské/přátelské.

Muži, kteří vystupují jako aktéři v recipročním násilí, jsou obětí a pachatelem zároveň. Jedná se o situaci, kdy spolu partneři ve svém vztahu válčí, však téměř nikdy nemohou být síly a intenzita násilí mezi partnery vyrovnané.

Násilník vydávající se za oběť. Muži se mohou vydávat za určitých pohnutek za oběti domácího násilí, a to i přesto, že nemají strach z partnera,

¹⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

ani z možného násilí, mohou to brát například jako jednu z forem trestu pro partnera. Věří, že jsou v právu se za oběť vydávat, nemají už téměř žádný soucit s partnerem a na své straně nenacházejí žádnou chybu, naopak partner se k nim podle jejich vnímání chová nepřiměřeně a je nestabilní.¹⁷

1.3.3 Domácí násilí na dětech

Děti mohou být obětí domácího násilí jak přímo, tak také nepřímo. Přímo obětí jsou za předpokladu, že pachatel, tedy rodič či osoba blízká úmyslně vykonává jednu z forem domácího násilí přímo proti dítěti.

Nepřímo obětí domácího násilí je dítě, vyrůstající v rodině, ve které je domácí násilí například mezi rodiči na denním pořádku. Násilí tedy nepůsobí přímo proti dítěti, ale jeho přítomnost u násilí na něm zanechá psychické rány.¹⁸

Nepřímé domácí násilí na dítěti vysvětluje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.1.2019, sp. zn. 4 Tdo 1293/2018-49: „*Pokud je dítě přítomno domácímu násilí, není vyloučeno jednání pachatele posoudit jako jednočinný souběh trestného činu podle § 199 tr. zákoníku a podle § 201 tr. zákoníku, když obviněný tím, že týral svoji manželku za přítomnosti nezletilých dětí, tímto jednáním zároveň ohrožoval citový a mravní vývoj svých nezletilých dětí. Je tomu z toho důvodu, že zásadně platí, že každý skutek má být posouzen podle všech zákonných ustanovení, která jsou jím naplněna. Výjimku z této zásady vylučuje pouze případ, že v úvahu připadající trestné činy jsou ve vzájemném poměru tzv. speciality nebo subsidiarity, nebo pokud jde o případ tzv. faktické konzumpce.*“¹⁹

1.3.4 Domácí násilí na seniorech

Domácí násilí na seniorech je násilí, na které se často zapomíná. Je to proto, že většina výzkumů o domácím násilí se nezabývá touto věkovou skupinou subjektů i přes to, že míra domácího násilí by v ní mohla být vysoká.

Nejčastějším násilím konaném vůči seniorovi je násilí z rukou jeho dětí a vnoučat. Proto je pro seniory tak těžké domácí násilí nahlásit. Nechtějí totiž,

¹⁷ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

¹⁸ TOMESHOVÁ, Jana. *Dítě jako svědek domácího násilí – část I*. Online. Právní prostor. 2023. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/dite-jako-svedek-domaciho-nasili-cast-1>. [cit. 2024-03-29].

¹⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.1.2019, sp. zn. 4 Tdo 1293/2018-49, ECLI:CZ:NS:2019:4.TDO.1293.2018.1

aby se říkalo, že své potomky špatně vychovali a za svou situaci se stydí. Zároveň bývají na pachateli závislí, a to ať už ekonomicky či emočně, takže nechtějí nahlašovat násilníka, který se o ně i přes všechno stará a např. jim nakupuje, protože mají obavy, aby následně nebyli umístěni do domova důchodců.

Formy domácího násilí na seniorech mohou být uskutečněny všechny. Ale jedna se zde zmiňuje navíc. Jedná se o nerespektování lidské důstojnosti, s čímž se senioři setkávají v nemocnicích, léčebnách dlouhodobě nemocných, domech s pečovatelskou službou či v domácí péči.²⁰

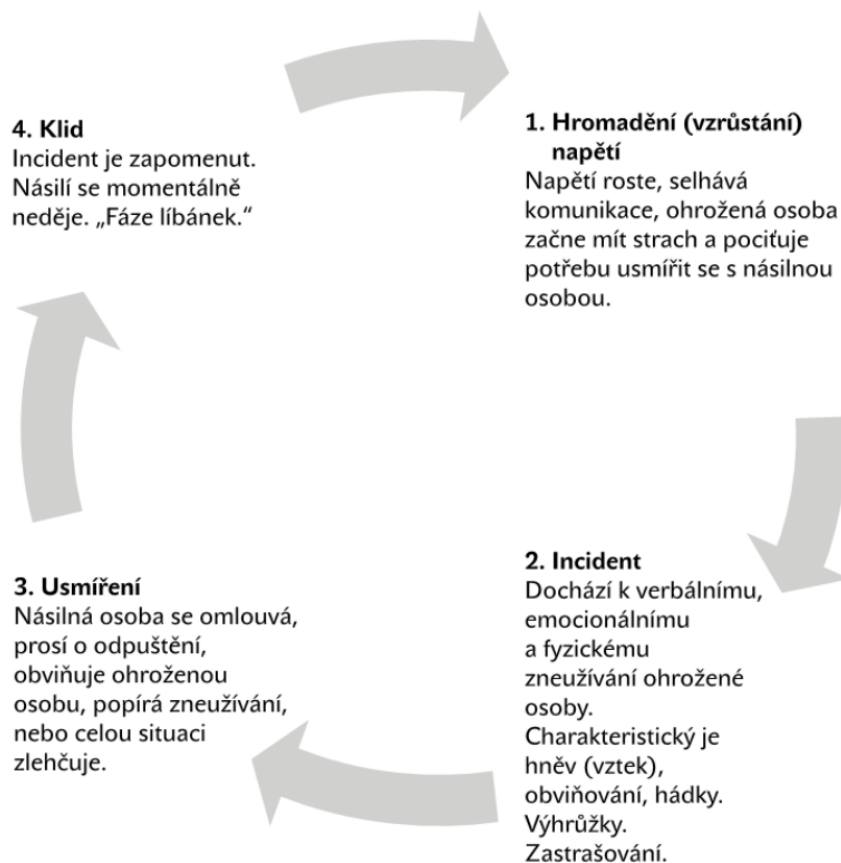
1.4 Fáze domácího násilí

Domácí násilí se může jevit jako nepředvídatelný jev, ale ve skutečnosti má jasný vzorec, cyklus odehrávající se a opakující se v čase. Domácí násilí se odehrává v opakujícím se kruhu událostí, tzv. spirála násilí, kdy se agresivita pachatele neustále zvyšuje. Tyto fáze začínají v dlouhém intervalu, který se postupně při opakování celého cyklu zkracuje.

Jako první popsala cyklus domácího násilí v roce 1979 Lenore Walker, a to ve čtyřech fázích:

1. Hromadění (vzrůstání) napětí
2. Incident
3. Usmíření
4. Klid

²⁰ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

Obrázek 1: Fáze domácího násilí²¹

Fáze napětí. Tato fáze je charakteristická „dusnou atmosférou“, která postupně sílí. Násilník je podrážděný, má prudké reakce na podněty od oběti a užívá spíše pasivní agrese, ačkoli může dojít i ke křiku. Oběť v této fázi trpí násilníkovým kritizováním, ponižováním a kontrolou vlastního chování. Proto se snaží minimalizovat možné podněty, které by vzbudily v násilníkovi násilí, přizpůsobuje se mu a snaží se mu vyhovět. V jejich vztahu je špatná komunikace a oběť si za vzrůstající napětí dává vinu.²²

Incident. V druhé fázi se stane samotný incident. Dojde k plnému propuknutí násilí vůči oběti odstupňovaném podle společné historie násilí ve vztahu. Násilí se změní z emočního a psychického na fyzické, sexuální a jejich kombinace. Snaha oběti předejít násilí je již neúčinná a oběť pocíťuje bezmoc, strach a úzkost. Pachatel se přitom snaží získat plnou kontrolu a moc nad obětí s cílem ji naprosto ovládnout. Oběť může až několik hodin podstupovat

²¹ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2, str. 53

²² *Co je domácí násilí*. Online. Domacinasili.cz. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/>. [cit. 2024-03-29].

kopání, mlácení, strkání, plivání, pálení, škrčení, svazování i znásilnění. Oběť z útoku obvykle vyvázne s modřinami, pohmožděninami a zlomeninami. Často bývá v této fázi i přivolána policie. Intenzita násilí při opakování cyklu narůstá, a to z důvodu, že pachatel nenesl za svůj čin žádné následky a začíná chápat násilí jako přijatelný prostředek pro „nápravu“ oběti.²³

Fáze usmíření neboli líbáněk. V této fázi dochází k naprosté změně v chování násilníka, a to proto, že nechce, aby ho oběť opustila. Začne se omlouvat, slibovat, že to bylo naposledy a zároveň celou situaci zlehčuje. Snaží se oběť uplácet dary a dávat jí co nejvíce najevo svou lásku. V případě že „mazání medu kolem pusy“ nezabere, přijdou na řadu výhrůžky sebepoškozováním či sebevraždou, aby dal oběti najevo, že bez ní nechce žít a ona se bála ho opustit. Oběť v této fázi násilníkovi uvěří i to, že dané násilí bylo projevem lásky, uvěří mu a ve vztahu zůstane. Možnou variantou chování je také to, že násilník s obětí přestane komunikovat a následně ji viní z toho „že ji musel ublížit“.²⁴

Fáze klidu. V poslední fázi dochází k nastolení klidu. Nedochozí k žádnému násilí, násilník se podílí na chodu domácnosti a napravování vztahu. Může dojít i ke splnění slibů, které dal násilník oběti v předešlé fázi. Oběť věří, že u násilníka došlo k nápravě a další incidenty se již nebudou opakovat. Postupně se ale začne tvořit opět napětí a dojde k opakování celého cyklu. Čím častěji se cykly opakují, tak dochází k rychlejšímu střídání fází a vyšší intenzitě incidentů. Počet opakování cyklů může být neomezený stejně jako jejich trvání.²⁵

1.5 Mýty domácího násilí

Řešení domácího násilí je velice zkomplikováno existencí mýtů a stereotypů o něm. Existence mýtů je podmíněná vnímáním domácího násilí naší společností, a to ať už obyčejnými lidmi nebo lékaři či soudci. Důvěra společnosti v tyto mýty dává obětem podstatně menší možnost se pachateli bránit nebo ho opustit a vyklouznout tak z cyklu násilí a bití.

„Špatné věci se dějí špatným lidem.“ Jedná se o jeden ze základních stereotypů společnosti. Jeho pointu nalézáme už jako děti při sledování pohádek,

²³ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

²⁴ Co je domácí násilí. Online. Domacinasili.cz. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/>. [cit. 2024-03-29].

²⁵ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

kde vždy dobro a spravedlnost zvítězí a zlo je potrestáno. Tento mýtus říká, že oběť si za svou situaci může sama, „neměla mít tak krátkou sukni“ nebo „měla tu polévku méně osolit“. Mnohdy se stává, že sama oběť začne v mýtus věřit, klade si za vinu, že se jí domácí násilí děje a snaží se proto dalším útokům předcházet tím, že se bude „chovat lépe“.

„Obětí domácího násilí může být jen žena starší padesáti let, nižšího vzdělání, pocházející z nižší sociální vrstvy.“ Jak už jsem uvedla výše, oběti stejně jako pachatelem může být žena, muž, dítě, senior, a to jakéhokoliv věku, vzdělání či postavení ve společnosti.

Mýtus tzv. líbivé oběti. Jedná se o mylnou představu společnosti, jak by oběť měla vypadat a chovat se. Oběť by měla být milá, slušná, pokorná, klidná, upravená, hezká a měla by být za pomoc vděčná, zatímco pachatel je vnímán jako zlý, agresivní, neupravený a zjizvený. Opak však může být v mnoha případech pravdou. Zatímco pachatel je dobrým manipulátorem a může být společností vnímán velice sympaticky, mile i dokonce až jako dokonalá osoba. Oběť se často chová nelogicky, hystericky pláče – čímž projevuje existenci nezvladatelného strachu, je i z vnějšku neupravená, uplakaná a za jí poskytnutou pomoc nevděčná. Její nevděčnost tkví v tom, že je nucena činit kroky, které nechce. Nejrady by už měla celou situaci za sebou, a tak nechce chodit opakovaně k soudu atd.²⁶

„Příčinou domácího násilí je většinou alkohol.“ Je pravdou, že požívání alkoholických nápojů u lidí odbourává jejich zábrany, a proto může být agrese pachatele zesílena, ale požití alkoholu nemůže být příčinou násilí, ale jen jeho spouštěčem. Alkohol však dává pachateli výmluvu, že násilí spáchal jen díky němu a sám se tedy necítí za čin zodpovědný. Následně se oběti omlouvá, slibuje že se to už nebude opakovat, načež mu oběť uvěří a cyklus násilí se opakuje.

„Pachatelem je ten, kdo se s násilím setkal jako dítě.“ Společnost si často domýšlí, že když se osoba setkala v dětství s domácím násilím, tak by automaticky měla jako dospělá násilí také vykonávat. To samozřejmě není přesné. Zážitky z dětství mají velký vliv na psychiku jedince, v tomto případě je důležité dbát na to, jestli dítě bylo přímým či nepřímým účastníkem domácího násilí i přes to, že vliv na dítě mají situace obě. Když dítě zažije domácí násilí, je možné, že se u něj

²⁶ HRDÁ, Lucie. *Mýty o domácím násilí*. Online. AK Hrdá. 2023. Dostupné z: <https://www.akhrda.cz/cs/media-clanky/patecnici-sisyfos-lucie-hrda-myty-o-domacim-nasili..> [cit. 2024-03-29].

v průběhu let agrese a násilné chování vyvinou, ale stejně tak pravděpodobné je, že se v dítěti vyvine velký odpor k násilí a nikdy by nikomu neublížilo.

„Situace není tak zlá, jinak by oběť násilníka opustila.“ Společnost se domnívá, že když oběť setrvává v násilném vztahu, tak situace nemůže být tak zlá, jak jí oběť popisuje. Kdyby byla, tak by oběť pachatele přeci opustila a nenechávala si tolik ubližovat. Situace může být však naprosto příšerná a zoufalá, oběť se však snaží situaci nějak napravit, zlepšit svůj vztah s pachatelem a být „lepší“. Touží totiž po udržení svého manželství, a to ať už kvůli sobě, tak mnohdy kvůli dětem, kterým chce zajistit úplnou rodinu. Proto násilí, které na ní pachatel vykonává omlouvá a vinu dává sama sobě. Zkracováním cyklu domácího násilí dosáhne oběť pocitu naprosté bezcennosti a bezmoci. I kdyby chtěla odejít, tak už v této fázi bývá na pachateli psychicky nebo ekonomicky závislá (manželé mají společný účet, ke kterému ona nemá přístup). Pomoc tedy začne oběť vyhledávat až ve chvíli, kdy jde jí či dětem o život nebo je situace už nadále nezvladatelná.²⁷

²⁷ *Mýty o domácím násilí*. Online. STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. Národní zdravotnický informační portál. 2023. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/104-myty-o-domacim-nasili>. [cit. 2024-03-29].

2 Aktéři domácího násilí

2.1 Pachatel

Doposud neexistuje přesné definování typologie osobnosti pachatelů, je to dáno obzvláště tím, že při výzkumných pracích není možné obsáhnout všechny pachatele domácího násilí.

Příčinou vzniku násilného chování u pachatele je jeho povaha nebo možné poruchy osobnosti. Tyto příčiny můžeme rozdělit do tří kritérií:

- závažnost a povaha produkováného partnerského násilí;
- obecnost nebo specifická násilí, tj. zda se násilí projevuje pouze v partnerském vztahu, nebo i mimo něj;
- přítomnost či nepřítomnost poruch osobnosti.

Dle poruch osobnosti byli dále pachatelé rozdělováni dle odborníků až do osmi skupin, nakonec se však shodli jen na základních třech skupinách:

- zneuživatelé se schizoidní či hraniční osobností;
- zneuživatelé s pasivně agresivní a závislou osobností;
- zneuživatelé s narcistickou nebo disociální osobností.²⁸

Šmolka na druhou stranu rozlišuje, co se domácího násilí týče, tři zdroje násilného chování pachatele a to:

- trvalé osobnostní založení výrazně ovlivněné dědičností a výchovou
- drobná mozková poškození;
- dyadické reakce - reakce, kdy na sebe oběť s pachatelem působí navzájem, a to střídáním provokace a reakce.²⁹

Typologie pachatelů byla však ustálena až praxí, tedy nemá konkrétního autora a ani nevznikla při vědeckém výzkumu. Domněnkou je, že se tato teorie vyvinula postupnou diskuzí expertů. Tato typologie pojednává o těchto druzích pachatelů:

- **osoba dvojitá tvář**, která se projevuje násilně pouze v soukromí;

²⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

²⁹ ŠMOLKA, Petr a kol.: *Když vás trápí někdo blízký*. Hesla, Praha, 1999. ISBN: 80-7178-337-4, str. 31

- **obecně násilná osoba**, která své násilné chování projevuje jak v soukromé, tak i ve veřejné sféře;
- **pachatel se závažnými problémy se závislostí** (alkohol, drogy, herní automaty);
- **pachatel se závažnou poruchou osobnosti**.³⁰

Podle D. G. Duttona se pravděpodobnost, že pachatel bude vykazovat nějakou variantu poruchy osobnosti zvyšuje intenzitou závažnosti domácího násilí. Jako poruchu osobnosti Dutton považuje vzorec disfunkční interakce, který se neustále opakuje, a to bez ohledu na vnější vlivy. Uvádí, že některé poruchy osobnosti můžeme najít ve všech sociálních vztazích, které se promítají v soukromí i veřejně a jiné nalézáme jen v intimních či důvěrných vztazích. Právě ty poruchy, které nalézáme pouze v intimních vztazích jsou poruchami, které mají nejbližší k hraniční poruše osobnosti a autor pachatele tohoto násilí nazývá abusivními osobnostmi.³¹

Výzkumy však vyvrátily domněnku, že pachatelem domácího násilí může být pouze nemocná či psychopatická osoba s neschopností vyrovnat se se životem, svým sociálním okolím a obecně osoba nezapadající do společnosti. Stejně jako byla vyvrácena domněnka, že násilnou osobou může být jen osoba pod vlivem návykových látek, jako je například alkohol.

V současnosti již máme zjednodušený psychologický profil většiny pachatelů, kteří se dopouštějí domácího násilí charakterizovaný v několika následujících bodech:

- **nízké sebevědomí** – pachatel se ve svém životě často cítí bezmocný, proto se snaží převzít kontrolu, oběť se mu podvolí a on dosahuje potřebného uspokojení;
- **přesun viny do vnější sféry** – většina pachatelů věří, že daný akt násilí nebyl jejich vinou a nechtějí za něj přijmout zodpovědnost, proto přesouvají vinu na alkohol, amok, přílišný stres či na oběť samotnou. („měla se chovat správně“, „neměla ho vytočit“ atd.);

³⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

³¹ DUTTON, D. G. (1998) *The abusive personality*. NY: Guilford

- **strach ze závislosti** – pachatelé mají často silně vybudovanou emoční závislost k oběti, což je vede k majetnickému chování, žárlení, panovačnosti a strachu z její ztráty;
- **potlačení a odmítání násilí** – velké množství pachatelů násilí zlehčuje a popírá jeho intenzitu či celou existenci, čímž se brání vůči negativnímu sebehodnocení a pocitu viny;
- **izolace** – většina pachatelů spadá do skupiny společnosti, kteří si drží ostatní tzv. od těla a izolují se od společnosti;
- **zvnitřnění tradičních rolí** – v této situaci se jedná o pachatele muže, kdy věří, že muž je hlavou rodiny, a tedy má hlavní slovo a jeho názor je vždy správný;
- **zkušenosti s násilím z dětství** – velké množství pachatelů jedná podle naučeného vzorce z dětství, kdy byli svědky domácího násilí na rodičích nebo bylo domácí násilí vykonáváno na nich;
- **prvky kontroly** – v tomto bodě se chování násilníků od sebe liší. Jedním typem jsou násilníci, kteří tvrdí, že akt násilí se stal při ztrátě sebekontroly, kvůli jejich impulzivní povaze. Zatím co druhý typ pachatelů akt násilí předem plánuje.³²

Pachatelé domácího násilí se stále potýkají již s postupně mizející sociální tolerancí domácího násilí. Což jim dává pocit, že jejich násilné chování je v pořádku, chovají se tedy správně a mají na akt násilí právo, stejně jako nevidí důvod k odchodu oběti.

U pachatelů mužů je stále aktuálním mýtem to, že „slušní muži to nedělají“, ale ve skutečnosti může být pachatelem domácího násilí kdokoli z genderové, socioekonomické, etnické, rasové či náboženské skupiny. Pachatelé domácího násilí mohou být násilní jen v soukromé, ale i ve veřejné sféře. Jsou často žárliví, majetnickí, snaží se kontrolovat a izolovat oběť od přátel a rodiny. Častou příčinou jejich násilí bývá alkohol či drogy. Pachatelé si většinou svou vinu nepřipouštějí a snaží se zlehčovat celou situaci („nic se přece nestalo“). Často mají nízkou sebeúctu a vysokou sebedůvěru.

³² HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.

Pachatelé domácího násilí se však většinou liší od pachatelů jiných trestných činů nižší inteligencí a empatií, větší agresivitou, sociální necitlivostí a jejich egocentričností.³³

2.2 Oběť

Obětí domácího násilí je podle internetových stránek rozhlasu Hradec Králové přibližně každá třetí žena a každý čtrnáctý muž. *„Nejčastěji domácí násilí trvalo více než tři roky. Na 44 procent se v porovnání s minulými průzkumy zvýšil počet lidí, kteří mají nějakou zkušenost s domácím násilím, a to téměř polovina žen a téměř čtvrtina mužů. Zvýšení nemusí nutně znamenat nárůst domácího násilí, ale větší všímavost a citlivost lidí. Nepřímou zkušenost s domácím násilím uvádělo 27 procent lidí, kteří byli buď jeho svědky nebo měli informaci z doslechu, zatímco přímou zkušenost uvádělo 13 procent respondentů z řad obětí či násilníků.“*³⁴

Již v 70. letech minulého století byla snaha nalézt obecně odpovídající osobnost, která by vystihovala osobnost oběti domácího násilí. Tato snaha tkvěla ve výzkumu osobnosti týrané ženy, který se snažil objasnit, jaká je žena, která se od partnera nechá bít a podstupuje domácí násilí a jaké má důvody k tomu ve vztahu setrvat a neodejít. Tento výzkum došel k závěru, že žádný konzistentní osobnostní profil oběti domácího násilí neexistuje, a proto byla tato teorie zobecněna kompletně na všechna pohlaví.³⁵

Nejčastějšími skupinami obětí domácího násilí jsou však ženy, děti a senioři, přičemž nejčastějšími pachateli domácího násilí jsou muži.³⁶

Jedinou predispozicí, která u oběti může nastat je, že podstoupila cykly domácího násilí již v dětství. Proto má utkvělou představu, že násilný rodič byl spravedlivý a dobrý a násilí, které na něm bylo vykonáno, bylo akt spravedlnosti, jelikož se oběť nechovala „správně“ a byla to její chyba. Dítě si jednání násilníka zracionalizuje a samo začne toužit po ideální/dokonalé rodině. V dospělosti je oběť

³³ VOŇKOVÁ, Jiřina a HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

³⁴ *Obětí domácího násilí je každá šestá žena a každý dvaadvacátý muž, potvrdil průzkum.* Aktuálně.cz [online]. 2015 [cit 11. února 2018]. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/obeti-domaciho-nasili-je-kazda-sesta-zena-a-kazdy-dvaadvacat/r~2316309871aa11e58f1e002590604f2e/?redirected=1519494047>

³⁵ HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.

³⁶ VOŇKOVÁ, Jiřina a HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

stále zvyklá na opakující se vzorec chování z dětství, a tak si hledá násilného partnera, u kterého věří, že ho svým vzorným chováním dokáže změnit. Po prvním útoku však dochází ze strany pachatele k slibům a mnohočetným omluvám, kterým oběť uvěří a v násilném vztahu přesto setrvává.³⁷

„Americké výzkumy se soustředili na chování obětí násilných trestních činů. Ty uvádějí, že 1/3 obětí se vzepře, 1/4 obětí utíká, 1/4 se pokouší pachatele přesvědčit, aby upustil od svého jednání a asi 20% obětí je agresivních. Stále diskutovaným je problém „aktivního příspěvku oběti ke zločinu“, který znesnadňuje mimo jiné i jednoznačné odsouzení násilí v rodině a domácnosti.“³⁸

Pocity vůči násilnému činu nebo proti pachateli se postupně mění. Přejíždějí od bagatelizace situace, překvapení, rezignace až k pomstě či vzteku. Tyto emoce mohou být často rozporuplné, což bývá jedním z důvodů, proč oběť probíhající domácí násilí neohlásí policii, váhá a sama si není jistá tím, co je správné.

Co se týče reakcí obětí na domácí násilí, nejvážavější s nahlášením násilného činu bývají ženy. Čím více se násilí stupňuje a čím více pachatel zasahuje do jejich právní sféry, tím více oběti prahnou po potrestání pachatele a dosažení spravedlnosti. Jakékoliv pravomocné odsouzení pachatele dává oběti možnost zmobilizovat vlastní síly a postavit se na vlastní nohy.³⁹

Každá oběť domácího násilí si před skutečným odchodem z násilného vztahu projde několika různými stádii a to:

- **Odmítání** – většina obětí domácího násilí si z počátku odmítá připustit, že se jedná o problém. Domnívají se, že se stále pachatel může napravit, a tak celý koloběh násilí nevnímají jako domácí násilí jako takové;
- **Sebeobviňování** – oběť si v tomto stádiu již připouští, že se jedná o násilí, ale viní za něj jen samu sebe, nikoliv pachatele;
- **Hledání pomoci** – oběť si uvědomí, že dané násilí je již třeba řešit, a tak hledá pomoc u policie, krizových linek, rodiny či přátel. Mnohdy

³⁷ HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.

³⁸ VOŇKOVÁ, Jiřina a HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1. str. 80.

³⁹ VOŇKOVÁ, Jiřina a HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

se ale stává, že rodina nezareaguje správně, policie přistupuje k oběti znevažujícím způsobem nebo se jí nepovede dovolat na krizovou linku, a to oběť akorát utvrdí v pocitu viny, že je celá situace její chyba.

- **Nerozhodnost** – mnoho obětí následně potom, co pachatele opustí si svým rozhodnutím přestane být jistá. Je to způsobeno láskou k pachateli, vírou, že by se stále dokázal změnit, ale i strachem, že by naplnil své výhrůžky;
- **Přijetí života bez násilí** - i přes to, že se oběť vymanila z násilného vztahu, tak si s sebou stále nese trauma z minulosti, které ovlivňuje její aktuální život. Jedná se o posttraumatický syndrom, kvůli kterému by měla vyhledat pomoc odborníků.⁴⁰

Huňková a Voňková rozdělují oběti domácího násilí do pěti druhů:

- **Zúčastňující se oběť** - jedná se o tzv. domácí násilí vztahových deliktů, kdy se oběti znají a jejich vzájemná interakce ovlivňuje násilí v jejich vztahu;
- **Nezúčastňující se oběť**- oběti se sice znají, ale žádná z možných interakcí mezi nimi násilí nepodmiňuje, a tak oběť netuší, kdy nebo pokud k němu dojde;
- **Provokující oběť** – jedná se o oběť, která podcenila možnou reakci pachatele nebo se svým chováním záměrně či bezděčně ohrozila;
- **Latentní oběť** – oběti trestných činů s vysokou latencí;
- **Nepравá oběť** – jedná se o oběť, která se v nesprávnou chvíli objevila na špatném místě. Tedy násilí nebylo mířené vůči ní.⁴¹

2.3 Agresivní chování

Vztek, hněv, zlost, ale i agresivita patří mezi přirozené lidské emoce, se kterými se potýká každá lidská bytost. Jedná se o emoce, které nám pomáhají zpracovávat vnější podněty, nebo nás i dokonce chrání. Již od útlého věku se učíme, jak s těmito emocemi pracovat, zacházet a usměrnit do společností přijatelné míry.

⁴⁰ HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.

⁴¹ VOŇKOVÁ, Jiřina a HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1. str. 78-79.

Agresivita je emoce, se kterou se potýká každý z nás, je nám totiž vrozeným způsobem reakce na podněty z našeho okolí. Dělíme čtyři stupně agresivity a to:

- agrese, která nemá viditelné vnější projevy – zlost jedince je držena v myšlenkách a není dávána najevo;
- agrese projevující se na venek – projev hněvu a zlosti pomocí slovního nadávání, čímž se agresor snaží dosáhnout svého;
- agrese spojená s destruktivním chováním – slovní agrese spojená s fyzickými projevy, které mají až destruktivní podobu;
- agrese spojená s napadením druhé osoby – jedná se o nejnásilnější formu agrese, kdy agresor napadne fyzicky své okolí.⁴²

Agresivním člověkem je osoba, která z pravidla nemá ráda sama sebe a domnívá se, že není oblíbená a její okolí ji nemá rádo také. To je v mnoha případech pravdou, jelikož agresivní osobu bývá těžké mít v oblíbě. Tato osoba se cítí velice osaměle a nepochopeně. Místo toho, aby se svému okolí snažila otevřít a hledala blízkost, tak se naopak snaží získat kontrolu nad druhými. Často se v násilném vztahu agresor snaží projevat svou sílu právě neustálými kontrolami, výslechy a upozorňováním na chyby. Agresivním člověkem je tedy osoba kontrolující, žárlivá a vyčítavá.⁴³

⁴² *Kde je hranice zdravého vzteku aneb Kdy začíná být agresivita nebezpečná.* Online. SMRŽ, Josef. Šance dětem. 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/kde-je-hranice-zdraveho-vzteku-aneb-kdy-zacina-byt-agresivita-nebezpecna>. [cit. 2024-03-29].

⁴³ Praško, Ján. *Asertivita v partnerství*. Vyd. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1246-6

3 Formy domácího násilí

Střílková a Fryšták ve své práci uvádějí hned sedm různých forem domácího násilí: fyzické, psychické, sociální, sexuální, ekonomické, jejich kombinace a pronásledování. V běžném životě se často objevuje několik spojených forem. Obecně nejčastější kombinací je spojení fyzického a psychického násilí. Tyto formy se nám snaží pomoci pochopit, jak velice různorodé domácí násilí ve skutečnosti je.⁴⁴

Obrázek 2 : Formy domácího násilí⁴⁵

3.1 Psychické násilí

Psychické násilí je často také nazýváno jako násilí sociologické, citové či emoční. Jedná se o vyvolávání duševního utrpení, duševní strasti a duševních

⁴⁴ STŘÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-020-0.

⁴⁵ Národní zdravotnický informační portál. Online. , státní zdravotní ústav. Domácí násilí: co to je? Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/101-domaci-nasili-zakladni-informace>. [cit. 2024-03-31].

úzkostí oběti. Nevýhodou při rozpoznávání psychického násilí je to, že nenechává žádné viditelné stopy, jako jsou například pohmožděniny či modřiny.⁴⁶

Dá se s naprostou jistotou říct, že psychické násilí je součástí 100 % případů domácího násilí. Je to zapříčiněné tím, že každý druh násilí, zanechá na oběti psychickou ránu. Po fyzickém napadení se s útokem musí oběť vnitřně vyrovnat. Často u obětí dochází k psychické destabilizaci nebo i traumatizaci. Výskyt psychického násilí samostatně je jen výjimečný.

Projevy psychického násilí jsou však velice pestré. Dochází k emocionální ráně či újmě oběti, vyvolání strachu, závislosti na pachateli, neschopnosti se samostatně rozhodovat a v extrémních případech může dojít i na beznaděj nebo sebevražedné myšlenky či sebevražedné sklony.⁴⁷

Psychické násilí nalézáme ve dvou podobách:

- **verbální** – slovní napadání, ponižování, urážení, vyhrožování, obviňování, očerňování, zastrašování, hanlivé oslovování, citové vydírání, kontrolování, bezdůvodné podezírání;
- **neverbální** – např. záměrné ničení věcí.⁴⁸

Mezi prostředky psychického domácího násilí řadíme například časté buzení, odpírání spánku, výslechy, odpírání potravy, vyhrožování sebevraždou či vraždou oběti, obviňování a manipulace, zastrašování zbraní, vyhrožování zveřejněním informací, ovlivňování dětí, ničení oblíbených věcí, ustavičné rozkazování, sledování a útisk.⁴⁹

3.1.1 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

„Závažné případy domácího násilí mezi partnery naplňují pravidelně skutkové podstaty trestných činů, nejčastěji skutkovou podstatu týrání osoby žijící ve společném obydlí.“⁵⁰ Trestní zákoník definuje tento trestný čin takto:

⁴⁶ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

⁴⁸ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

⁴⁹ HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.

⁵⁰ NEVAŘIL, Vít. *Co je a co není trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí v souvislostech domácího násilí*. Online. Právní prostor. 2020. Dostupné z:

§199

(1) *Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.*

Jedná se tedy o trestný čin, kdy pachatel týrá osobu blízkou nebo osobu žijící ve společném obydlí, která není pachateli svěřena do péče nebo výchovy, přičemž trestní sazba trestu odnětí svobody je od šesti měsíců do čtyř let. V případě, že se tohoto pachatel dopustí zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí těžkou újmu na zdraví, spáchá-li takový čin na dvou a více osobách nebo páchá-li čin po delší dobu, tak se sazba trestu odnětí svobody navyšuje na dvě léta až osm let. V extrémním případě, kdy pachatel tímto činem způsobí těžkou újmu na zdraví dvou a více osob nebo smrt, tak se trestní sazba trestu odnětí svobody zvyšuje na pět až dvanáct let.

Ochrana před tímto trestným činem je tedy poskytována osobám pachateli blízkým a osobám s ním žijícím ve společném obydlí. Přičemž se osobou blízkou dle trestního zákoníku rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec, manžel a partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Osobou žijící ve společném obydlí chápeme osobu jinou než blízkou, která může být předmětem tohoto trestného činu a může být například spolubydlící na kolejích, internátě, společně pronajatém bytě, v domově důchodců či vězeňské cele⁵¹, ale i osoby ve vztahu pronajímatele a nájemce sdílející jednu jednotku v rodinném domě.⁵²⁵³ Tyto osoby jsou zákonem chráněné před tímto útokem bez ohledu na pohlaví či věk. Avšak v případě, že je obětí osoba, která je pachateli svěřena do péče nebo výchovy, tak by se již nejednalo o trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, ale o trestný čin týrání osoby svěřené dle § 198 trestního zákoníku.

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/co-je-a-co-neni-trestnym-cinem-tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli-v-souvislostech-domaciho-nasili>. [cit. 2024-03-29].

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.5.2021, sp. zn. 6 Tdo 88/2021, ECLI:CZ:NS:2021:6.TDO.88.2021.1.

⁵² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.09.2012, sp. zn. 7 Tdo 1072/2012, ECLI:CZ:NS:2012:7.TDO.1072.2012.1.

⁵³ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

Aby mohla být podstata trestného činu naplněna, musí oběť s pachatelem žít ve společném obydlí. Obydlí chápeme podle § 133 trestního zákoníku jako dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležící. U pojmu společné obydlí nemusí docházet přímo k vedení společné domácnosti, ale jde hlavně o faktický stav společného bydlení, přičemž stačí i přechodné obývání, a to například z titulu vlastnictví nemovitosti, nájemní či podnájemní vztah i faktické společné bydlení na základě rodinných i jiných vztahů.⁵⁴

O společné soužití v obydlí půjde i tehdy, když pachatel s obětí nebydlí, ale jen za ní pravidelně dochází nebo se u oběti často zdržuje a přespává, tím pádem spolu s obětí sdílí soukromí. Pachatel se ve společném obydlí musí cítit „jako doma“ a není obětí jeho příchod vnímán jako návštěva – tedy není hostem. Tento stav musí být dlouhodobého charakteru a nehraje roli, jestli se pachatel často vzdaluje ze společného obydlí, nebo dokonce pokud vlastní svůj vlastní byt.^{55 56}

V případě, že by se oběť nebo pachatel ze společného obydlí odstěhovali, nebyla by splněna jedna z podmínek pro existenci trestného činu týrání osoby ve společném obydlí, a tak by se o tento trestný čin nemohlo jednat, ani kdyby pachatel nadále v útocích pokračoval.

Pojem „týrání“ je sice v trestním zákoníku používán nejen pod § 199, je používán například také v § 198 trestného činu týrání svěřené osoby nebo v § 302 trestného činu týrání zvířat. I přes to, že je tento pojem mnohočetně používán, nemá zákonem danou definici. Tu můžeme hledat v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, která pod pojmem týrání rozumí *„takové jednání pachatele, které se vyznačuje zlým nakládáním buď s blízkou osobou, nebo jinou osobou žijící s pachatelem ve společném obydlí, a současně se vyznačuje i určitou mírou trvalosti a dosahuje takové intenzity, aby bylo způsobilé vyvolat stav, který pociťuje postižená osoba jako těžké příkoří, resp. psychické nebo i fyzické útrapy.“*⁵⁷ Týrání můžeme chápat i jako zlé nakládání s obětí, a to jak po psychické i fyzické stránce nebo i jejich kombinací. Jednání pachatele je třeba sledovat jako celek. Může se jednat

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.6.2014, sp. zn.3 Tdo 559/2014, ECLI:CZ:NS:2014:3.TDO.559.2014.1

⁵⁵ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první.* C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

⁵⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.6.2008, sp. zn. III.ÚS 1285/08 ze dne 26. 6. 2008.

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.4.2017, sp. zn. 8 Tdo 224/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.224.2017.1

o ojedinělé fyzické útoky v kombinaci s častějším psychickým působením na oběť, což v souhrnu splňuje znaky týrání. Jednotlivé útoky mohou být různorodé s různou intenzitou působení vůči oběti.⁵⁸

Pachatelem trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí může být výlučně osoba fyzická, která s obětí žije ve společném obydlí. Je tedy vyloučena trestní odpovědnost právnických osob. Co se týče subjektivní stránky tohoto trestného činu, pachatel jej činí úmyslně. Pachatel tedy musí chápat, že osobu žijící ve společném obydlí týrá, čímž jí způsobuje příkoří, ať už po fyzické nebo psychické stránce.⁵⁹

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí se často děje v jednočinném souběhu s jinými trestnými činy jako je například: vražda, těžké ublížení na zdraví, obchodování s lidmi, zbavení osobní svobody, znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, soulož mezi příbuznými, kuplířství, zneužití dítěte k výrobě pornografie, ohrožování výchovy dítěte, omezování osobní svobody, útisk.

Jednočinný souběh je vyloučen u trestného činu týrání svěřené osoby dle § 198 trestního zákoníku, neboť tento je ve speciálním postavení k trestnému činu týrání osoby žijící ve společném obydlí.

3.1.2 Vydírání

Trestný čin vydírání řadíme pod formu psychického domácího násilí za předpokladu, že je v jednočinném souběhu s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí. Trestní zákoník definuje vydírání takto:

§ 175

„Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.“

Jedná se o obecnou formu postihu útoku na svobodu rozhodování jedince. V trestním zákoníku můžeme nalézt celou řadu skutkových podstat, které se vztahují na určité zvláštní formy nátlaku jako je zaměření k zvláštnímu cíli nebo na zvláštní subjekt. Trestný čin vydírání je předčasně dokonáným trestným činem,

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2013, sp. zn. 3 Tdo 1080/2013, ECLI:CZ:NS:2013:3.TDO.1080.2013.1

⁵⁹ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

jelikož je dokonán již použitím nátlaku jako je pohrůžka, pohrůžka násilí nebo pohrůžka jiné těžké újmy. Není tedy třeba, aby oběť, na níž byl nátlak vyvíjen, se nátlaku podvolila. Pachatel nutí oběť něco konat, opomenout či strpět. Pachatelem zamýšlený cíl však musí být přímo adresován oběti a oběť jej musí vnímat.⁶⁰ V případě, že pachatel použije pohrůžky bez cíle, aby oběť něco konala, opomenula či strpěla, tak se o trestný čin vydírání nejedná, ale může se jednat o trestný čin nebezpečného vyhrožování dle § 353 trestního zákoníku.⁶¹

Samostatným znakem trestného činu vydírání je nucení jiného něco konat, opomenout či strpět, ale osoba, kterou pachatel nutí může být odlišná od osoby vůči níž pachatel násilí, pohrůžku násilí, nebo pohrůžku jiné újmy používá.

Subjektivní stránkou je úmysl pachatele dopustit se trestného činu vydírání, přičemž pachatelem může být jak fyzická, tak právnická osoba.⁶²

Tohoto činu se pachatel může dopustit se zbraní, může činem způsobit značnou škodu, a to i z nedbalosti, tedy škodu v hodnotě alespoň jeden milion korun nebo způsobí škodu velkého rozsahu, tedy škodu alespoň ve výši deset milionů korun. Trestní sazba trestu odnětí svobody se navyšuje v případě, že pachatel trestný čin vydírání spáchá na těhotné ženě, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinností, na osobě pro její skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání nebo činem způsobí těžkou újmu na zdraví, spáchání činu v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání teroristického trestného činu, trestného činu financování terorismu nebo vyhrožování teroristickým trestným činem nebo způsobí smrt. Přičemž platí, že i příprava je trestná.

3.1.3 Útisk

Trestný čin útisku řadíme pod psychickou formu domácího násilí, jelikož pachatel útočí na svobodu rozhodování oběti. Trestní zákoník trestný čin útisku definuje takto:

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2014, sp. zn. 4 Tdo 498/2014, ECLI:CZ:NS:2014:4.TDO.498.2014.1

⁶¹ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

⁶² ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

§ 177

- (1) „Kdo jiného nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.
- (2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou škodu, nebo
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.
- (3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,
- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
 - b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.“

Stejně jako u trestného činu vydírání pachatel útočí na svobodu rozhodování oběti s cílem ji donutit k nějakému konání, opomenutí nebo strpení. Pachatel na rozdíl od pohrůzek u vydírání působí na oběť mírnějším donucováním, a to zneužitím tísně nebo závislosti oběti. Trestný čin útisku je předčasně dokonáným trestným činem, jelikož je dokonán již okamžikem, kdy pachatel oběť nutí něco konat, opomenout nebo strpět. Není tedy třeba, aby oběť, na níž byl nátlak vyvíjen, se nátlaku podvolila. Obětí může být pouze osoba, která se ocitla v tísně nebo závislosti a zároveň musí být tatáž osobou, která je pachatelem k něčemu nucena.⁶³

Pachatel při realizaci trestného činu útisku využívá tísně oběti. Tíseň je definována ve smyslu § 177 trestního zákoníku právní praxí jako stav, byť přechodný, vyvolaný nepříznivými okolnostmi, které vedou k omezení volnosti v rozhodování. Tyto nepříznivé okolnosti se mohou týkat osobních, rodinných, majetkových či jiných poměrů, pro něž se utiskovaná osoba ocitá v těžkostech a nesnázích, přičemž není rozhodné, jak se poškozená osoba do tohoto stavu dostala, a tedy ani to, zda si jej sama způsobila svým vlastním jednáním, anebo zda k němu došlo pod vlivem okolností na ní nezávislých. Zvláště tíživá situace charakteristická pro tíseň se vyznačuje naléhavou potřebou, jejíž uspokojení není

⁶³ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

do značné míry v možnostech osoby, která se ve stavu tísně ocitla.⁶⁴ „Nad rámec uvedeného lze připomenout, že závislost oběti, na rozdíl od její bezbrannosti, je stav, v němž se oběť sice nemůže úplně svobodně rozhodovat vzhledem k tomu, že je v určitém směru odkázána na pachatele, není však vůči němu bezbranná a má - pokud nejde o patologickou závislost - stále určitý prostor k svobodnému rozhodování.“⁶⁵

Závislost je stav, kdy se oběť nemůže rozhodovat úplně svobodně, protože je v určitém směru, např. psychickém či finančním, odkázána na pachatele.⁶⁶

Subjektivní stránkou je úmysl pachatele dopustit se trestného činu vydírání, přičemž pachatelem může být jak fyzická, tak právnická osoba. Osoba využívající tísně oběti může být kdokoliv, závislosti však může zneužít jen ten, na kom je oběť závislá.⁶⁷

3.2 Fyzické násilí

Fyzické násilí je tou nejintenzivnější a nejhrubší formou domácího násilí, kdy dochází k využití fyzické síly vůči oběti s úmyslem jí ublížit či zastrašit. Fyzické násilí zahrnuje široké spektrum chování, jehož cílem je ublížit, zastrašit, přivodit bolest, zranění a fyzické utrpení, např. fackováním, mlácením, udeřením pěstí, bitím rukou či předměty, kopáním, kousáním, strkáním, znehybňováním, třesením, vytrháváním vlasů nebo ochlupení, pálením, ohrožováním zbraní (nůž, pistole...) až po útok ohrožující zdraví nebo život.⁶⁸

Tato forma domácího násilí je nejjednodušeji rozpoznatelná, a to z toho důvodu, že na oběti jsou zřetelné známky po násilném aktu jako jsou modřiny, pohmožděniny, bodné a řezné rány, zlomeniny apod.

⁶⁴ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 8.10.2008, sp. zn. 5 Tdo 1096/2008, ECLI:CZ:NS:2008:5.TDO.1096.2008.1

⁶⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1232/2018, ECLI:CZ:NS:2018:8.TDO.1232.2018.1.

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.4.2013, sp.zn. 2 To 12/2013, ECLI:CZ:VSPH:2013:2.TO.12.2013.1.

⁶⁷ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

⁶⁸ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

3.2.1 Těžké ublížení na zdraví

Trestný čin těžké ublížení na zdraví je jeden z nejčastějších trestných činů v jednočinném souběhu spolu s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí. Trestní zákoník trestný čin těžké ublížení na zdraví definuje takto:

§ 145

„Kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až deset let.“

Trestný čin těžkého ublížení na zdraví je činem, jehož chráněným zájmem je psychické či fyzické lidské zdraví, tj. normální funkce lidského těla včetně řádné funkce všech orgánů, které jsou potřebné k náležité činnosti. Způsobení těžké újmy na zdraví je jakékoliv jednání, ať už konání či opomenutí, jehož následkem je těžká újma na zdraví.⁶⁹

Předmětem útoku je tedy vždy živý člověk (nikoliv lidský plod), který nemusí být zdravý. Může být již nemocen či zraněn před uskutečněním útoku pachatele. Při útoku může být užito jakýchkoliv prostředků např. údery pěstí nebo údery za použití nože nebo jiné zbraně.

Těžkou újmu na zdraví trestní zákoník charakterizuje v § 122 odst. 2 jako vážnou poruchu zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Těžká újma na zdraví je tedy taxativně vymezena:

- zmrzačení,
- ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti,
- ochromení údu,
- ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí,
- poškození důležitého orgánu,
- zohydění,
- vyvolání potratu nebo usmrcení plodu,
- mučivé útrapy, nebo
- delší dobu trvající porucha zdraví.

U těžké újmy na zdraví musí jít vždy o vážnou poruchu zdraví nebo jiné vážné onemocnění, které oběť pociťuje jako citelnou újmu v obvyklém způsobu života, což spočívá v taxativním vyjmenování těžké újmy na zdraví a dobou

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.10.2013, sp. zn. 3 Tdo 888/2013, ECLI:CZ:NS:2013:3.TDO.888.2013.1.

trvání poruchy zdraví. Hranice mezi těžkou újmou na zdraví a ublížením na zdraví je určena soudní praxí na asi šest týdnů. Při posuzování těžké újmy na zdraví se neposuzuje stav zdravého člověka, ale stav jedince před útokem ve srovnání jeho stavu po útoku, přičemž rozhodující je, do jaké míry se zhoršil stav poškozeného oproti jeho předchozímu stavu.⁷⁰

Subjektivní stránku trestného činu těžkého ublížení na zdraví nenaplnuje pouze úmysl pachatele, ale musí být také prokázáno, že úmysl opravdu směřoval k útoku takové intenzity, jako je těžká újma na zdraví. Pachatel tedy věděl, že svým jednáním může způsobit takovýto následek a byl s tím srozuměn. Pachatelem může být jak fyzická, tak i právnická osoba.

3.2.2 Ublížení na zdraví

Trestný čin ublížení na zdraví je jeden z nejčastějších trestných činů fyzického násilí spojený s domácím násilím. Trestní zákoník trestný čin ublížení na zdraví definuje takto:

§ 146

(1) „Kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.“

Trestný čin ublížení na zdraví je činem, jehož chráněným zájmem je psychické či fyzické lidské zdraví, tj. normální funkce lidského těla včetně řádné funkce všech orgánů, které jsou potřebné k náležité činnosti.

Předmětem útoku je tedy vždy živý člověk (nikoliv lidský plod), který nemusí být zdravý. Může být již nemocen či zraněn před uskutečněním útoku pachatele. Při útoku může být užito jakýchkoliv prostředků např. údery pěstí nebo údery za použití nože nebo jiné zbraně.

Ublížením na zdraví se rozumí dle §122 odst.1 trestního zákoníku takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného, a který vyžaduje lékařského ošetření.

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář*. 3. vydání. C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.

Způsobení tohoto trestného činu je tedy konání či opomenutí, které má za následek takovou újmu na zdraví, že dosahuje intenzity ublížení na zdraví.⁷¹

Praxe považuje ublížení na zdraví za poruchu zdraví, která poškozenému ztěžuje obvyklý způsob života nebo výkon obvyklé činnosti po dobu okolo 7 dnů.

„Při posuzování, zda došlo k ublížení na zdraví, mají význam zejména takové skutečnosti, jako je povaha poruchy zdraví, jak byla způsobena, jakými příznaky se projevuje, který orgán a která funkce byla narušena, bolestivost poranění a její intenzita, zda a do jaké míry porucha zdraví narušila obvyklý způsob života postiženého a po jak dlouhou dobu, počítaje v to i vyřazení z pracovního procesu, a zda a jaké lékařské ošetření vyžaduje.“⁷²

Za ublížení na zdraví se však nedá považovat každá porucha zdraví, jako je např. nevolnost, oděrky, nepatrné ranky a podobně.

Základní rozdíl mezi ublížením na zdraví a těžkou újmou na zdraví tkví v tom, že při těžké újmě na zdraví jde o vážnou poruchu zdraví nebo vážné onemocnění, které postižený pocítuje jako citelnou újmu v obvyklém způsobu života a že tato porucha zdraví musí mít delšího trvání, kdy za pomyslnou hranici mezi ublížením na zdraví a těžkou újmou na zdraví považuje soudní praxe hranici šesti týdnů.⁷³

3.2.3 Vražda

Domácí násilí má svůj cyklus, který se svým opakováním časově zkracuje a zároveň v něm roste intenzita útoků pachatele vůči oběti a v krajních případech může dojít k takovému nárůstu intenzity, že pachatel svou oběť úmyslně usmrtí. Trestný čin vraždy trestní zákoník definuje následně:

§ 140

- (1) *„Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let. (2)*
- (2) *Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let.“*

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 9. 1997, sp. zn. 2 Tzn 72/97, publikovaný pod č. 37, bod II., ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1998

⁷² ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář. 3. vydání.* C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1. str. 1974.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář. 3. vydání.* C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.

Trestní zákoník uvádí dva druhy vražd podle jejich právní kvalifikace, a to vraždu prostou a vraždu s rozmyslem nebo po předchozím uvážení. Chráněným objektem trestného činu vraždy je lidský život. Předmětem je živý člověk, kterým je dítě, které přestalo být lidským plodem a následně člověk až do okamžiku smrti v biologickém smyslu. Objektivní stránkou je usmrcení člověka, a to bez ohledu na způsob provedení např. zastřelením nebo dlouhodobým týráním.

Subjektivní stránkou trestného činu vraždy je úmysl pachatele, který musí směřovat k usmrcení člověka. Pachatelem trestného činu může být kterákoliv fyzická osoba s výjimkou matky novorozence dle § 142 a ve výjimečných případech i osoba právnická.⁷⁴

3.3 Sexuální násilí

Sexuální násilí se vyskytuje nejčastěji mezi partnery, a to jak ze strany ženy, tak ze strany muže. Špatenková a Ševčík vymezili sexuální násilí „jako nedobrovolný sexuální kontakt jakéhokoli druhu, resp. Jako jakoukoli situaci, kdy je jedinec nucen podílet se na nežádoucích, nebezpečných nebo ponižujících sexuálních aktivitách.“⁷⁵ Sex má být jak mezi manželi, tak i partnery dobrovolnou aktivitou, jakékoliv nucení je považováno za násilí.

Do sexuálního násilí tedy začleňujeme trestné činy znásilnění, sexuálního nátlaku, pohlavního zneužití a zneužití dítěte k výrobě pornografie.

3.3.1 Znásilnění

Dlouhou dobu ve společnosti převládal mýtus, který vnucoval myšlenku, že znásilnění se může dít jen mezi osobami cizími, nikoliv například mezi partnery či v rodině. V současné době řadíme znásilnění do sexuální formy domácího násilí za předpokladu, že pachatel s obětí si byli vzájemně osobami blízkými. Ujištění můžeme hledat např. v judikatuře v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.1.2017, sp. zn 4 Tdo 1685/2016, který začlenil trestný čin znásilnění do pokračujícího trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí.⁷⁶

Trestní zákon definuje trestný čin znásilnění takto:

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář. 3. vydání*. C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.

⁷⁵ ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2. str. 51

⁷⁶ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.1.2017, sp. zn 4 Tdo 1685/2016, ECLI:CZ:NS:2017:4.TDO.1685.2016.1

§ 185

(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo

kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti.

Objektem tohoto trestného činu je svobodné rozhodování se o svém sexuálním životě, a to bez ohledu na věk, pohlaví či vzájemný vztah mezi obětí a pachatelem, pověst, způsob života atd.

Objektivní stránku trestného činu znásilnění dělíme do dvou forem. Při první formě dojde k násilnému donucení k pohlavnímu styku, donucením pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy. Při druhé z forem dojde k zneužití bezbrannosti oběti pachatelem a tím dosáhne pohlavního styku. U obou z forem však můžeme hovořit o trestném činu znásilnění až od okamžiku, kdy došlo k uskutečnění pohlavního styku.⁷⁷

Za pohlavní styk je považován jakýkoliv způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby, ať stejného či jiného pohlaví. Podstatou pohlavního styku je fyzický kontakt mezi dvěma osobami, jako je např. soulož a jiné pohlavní styky srovnatelné se souloží.⁷⁸ Za soulož považujeme i situace, kdy jsou genitálie jednoho z nich stimulována jinak než druhým pohlavním orgánem, např. jazykem, prsty, jiným předmětem.⁷⁹ Dále jsou součástí formy osahávání na prsou, břicho, stehnech, hýždích (a to i přes oblečení)⁸⁰ a líbání.

3.3.2 Sexuální nátlak

Sexuální nátlak může být jednou z forem domácího násilí za předpokladu, že pachatelem je osoba blízká oběti. Může to být například sexuální nátlak mezi partnery, ale i například mezi dítětem a rodičem.

Trestní zákoník definuje sexuální nátlak jako:

§ 186

⁷⁷ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první.* C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

⁷⁸ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 4.10.2016, sp. zn. 4 Tdo 1288/2016, ECLI:CZ:NS:2016:4.TDO.1288.2016.1.

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4.10.2016, sp. zn. 4 Tdo 1301/2016.

⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.7.2014, sp. zn. NS 8 Tdo 775/2014, ECLI:CZ:NS:2014:8.TDO.775.2014.1.

(1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo

kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

Tento trestný čin v sobě nese několik dalších forem sexuálních útoků jako je např. sexuální harašení. Jedná se o útoky na lidskou důstojnost v sexuální oblasti. Sexuální nátlak dělíme do dvou forem.

Při první formě dochází k donucení formou násilí, pohrůzkou násilí či pohrůzkou jiné těžké újmy, anebo zneužívání bezbrannosti oběti stejně jako u trestného činu znásilnění s rozdílem v tom, že nedojde k uskutečnění pohlavního styku (nedojde na fyzický kontakt). Pachatel „pouze“ přiměje oběť k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo k jinému srovnanému chování (pachatel je v roli pozorovatele).

Při druhé formě sexuálního nátlaku již dochází k pohlavnímu styku jako takovému (dochází k fyzickému kontaktu) nebo pachatel oběť přiměje k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo k jinému srovnanému chování s rozdílem v tom, že tentokrát zneužije závislosti oběti nebo svého postavení a z něj vyplývající důvěryhodnosti či vlivu.⁸¹

Trestní zákoník rozlišuje pojmy znásilnění a sexuální nátlak. Za sexuální nátlak se považuje, když je dotyčný donucen pohrůzkou násilí či jiné těžké újmy na zdraví nebo zneužívaje jeho závislosti nebo svého nadřazeného postavení k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování. Trestní sazba je u sexuálního nátlaku nižší než u znásilnění, a to i přes to, že se může jednat o stejný akt jen s několika jinými okolnostmi.

⁸¹ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první.* C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

3.3.3 Pohlavní zneužití

Pohlavní zneužívání dítěte řadíme pod formu sexuálního domácího násilí, protože je z pravidla prováděno osobou blízkou nebo i přímo rodičem, formou zanedbávání, zneužívání a týrání dítěte. Jedná se o úmyslné ubližování dítěti, které vede například k ublížení na zdraví nebo i v krajních případech ke smrti oběti.⁸²

Pohlavní zneužívání je trestným činem dle trestního zákoníku, který zároveň uvádí nejpřesnější definici činu a to tuto:

§ 187

(1) Kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví.

(4) Odnětím svobody na deset až osmnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

Pohlavní zneužití spočívá v tom, že je na dítěti mladším patnácti let vykonána soulož nebo jiné pohlavní zneužití jako je např. osahávání (i přes šaty), ukazování nahoty, pokus o navázání pohlavního styku.⁸³

Při pohlavním zneužití není podmínkou, aby dítě bylo k sexuální aktivitě donuceno, může s ní dokonce i souhlasit, protože se jedná o úmyslný trestný čin, při kterém pachatel ví, že zneužívá dítě mladší patnácti let. Tedy souhlas, iniciativa

⁸² VANÍČKOVÁ, Eva; HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana a PROVAZNÍK, Kamil. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-479-9.

⁸³ *Sexuální zneužívání*. Online. Právo na dětství. 2015. Dostupné z: <https://www.pravonadetstvi.cz/deti/mas-problemy/ublizuji-ti/sexualni-zneuzivani/>. [cit. 2024-03-29].

či sexuální aktivita dítěte v žádném případě nevyklučuje trestní odpovědnost pachatele.⁸⁴

Důležitým znakem tohoto trestného činu je věk oběti. Dítě mladší patnácti let nenesie žádnou právní odpovědnost, a tedy není odpovědné za svá rozhodnutí. Uběhnutím 15. roku života se z dítěte stává mladiství, který již přijímá přiměřenou odpovědnost za svá rozhodnutí.⁸⁵

3.3.4 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

Při domácím násilí sexuální formy bývá v jednočinném souběhu trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie. Tento trestný čin definuje trestní zákoník následovně:

§ 193“

(1) Kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.“

Trestně odpovědnou osobou za zneužití dítěte (dle § 126 trestního zákoníku je za dítě považována osoba mladší osmnácti let) k výrobě pornografie je taková osoba, která dítě přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla. Dále je trestáno kořistění z účasti dítěte na takovém díle.

Objektem trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie je ochrana dětí před jejich sexuálním zneužíváním a mravní rozvoj a výchova dětí, respektive zájem na zdravém vývoji dětí v oblasti sexuality. Objektivní stránkou tohoto činu je to, že pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém díle.⁸⁶

Přimět dítě k výrobě pornografie znamená využití vlivu, který pachatel má na základě společného vztahu s dítětem, přičemž má pachatel vůči dítěti nějaká práva a povinnosti⁸⁷, nebo jej přiměje násilím či jinou formou donucení. Zjednání

⁸⁴ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

⁸⁵ VANÍČKOVÁ, Eva; HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana a PROVAZNÍK, Kamil. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-479-9.

⁸⁶ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

⁸⁷ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 9.12.2015, sp. zn. 6 Tdo 1398/2015, ECLI:CZ:NS:2015:6.TDO.1398.2015.1

znamená uzavření dohody mezi pachatelem a dítětem, že se dítě bude podílet na výrobě pornografického díla.

Najmutí znamená také uzavření dohody, ale na rozdíl od zjednání se pachatel s dítětem dohodne na úplatě za účast dítěte na pornografii.

Zlákání spočívá v získání dítěte na základě předestření určitých výhod a pozitiv.

Svedením se rozumí vzbuzení v dítěti rozhodnutí podílet se na výrobě pornografického díla.

Zneužití dítě k výrobě pornografie znamená využití vlivu, který pachatel má na základě společného vztahu s dítětem, ale nemusí se jednat o formalizovaný vztah.⁸⁸

Kořistění je definováno jako získání hmotného či finančního prospěchu pachatele v přímé souvislosti s účastí dítěte na pornografickém díle.⁸⁹

Subjektivní stránkou trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie je vědomé zapojení dle § 193 odst. 1 osoby mladší osmnácti let. Pachatelem tohoto trestného činu je v zásadě fyzická osoba, ale nevylučuje se ani trestní odpovědnost osoby právnické.

3.4 Sociální násilí

Při sociálním násilí dochází k naprostému izolování oběti od okolního světa. Násilník se postupně snaží získat kontrolu nad pohybem oběti, a tak ji kontroluje, sleduje, zjišťuje, s kým a kde tráví čas, a jaké jsou její plány. Postupně tedy izoluje oběť od jejích přátel, rodiny a zakazuje jí veškeré aktivity mimo domov např. koníčky. Postupně tak násilník získává kompletní kontrolu nad veřejným životem oběti, což vede ke kontrole a určování toho, jakou literaturu oběť čte, jaké televizní pořady sleduje či jaké rádio poslouchá, a to včetně toho, kdy nebo zda vůbec to oběť smí dělat. Postupně tedy přijde oběť kompletně o veškeré své sociální vazby, což jí stěžuje možnost následného úniku od násilníka.⁹⁰

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář. 3. vydání*. C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.11.2020, sp. zn. 8 Tdo 1091/2020, ECLI:CZ:NS:2020:8.TDO.1091.2020.1.

⁹⁰ VOŇKOVÁ, Jiřina a HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

3.4.1 Omezování osobní svobody

Osobní svoboda je jedním ze základních lidských práv a je zaručena článkem 8 Listiny základních práv a svobod a nesmí být omezena jinak než z důvodů a způsobem, které stanoví zákon. Její omezení je dle trestního zákoníku trestným činem, který jej definuje takto:

§ 171

(1) „Kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“

Jedná se o protiprávní zásah do ústavně zaručených lidských svobod, tedy o zásah do osobní svobody člověka, kdy dochází k jejímu krátkodobému, ale i dlouhodobému omezení. Jde zároveň o obecnou skutkovou podstatu ve vztahu k speciálním trestným činům, při kterých může docházet ke krátkodobému omezení osobní svobody, jako je např. trestný čin znásilnění⁹¹ nebo vydírání.⁹²

Objektivní stránka tohoto trestného činu spočívá v bránění osobní svobody, tedy v bránění volného pohybu člověka, a to bez oprávnění tak jednat. Bránění osobní svobodě je chápáno jako omezení nebo zamezení volného pohybu oběti a zároveň zabránění oběti, aby se mohla o svém pohybu svobodně rozhodovat. Může se jednat jen o chvilkové, krátkodobé omezení osobní svobody – doba omezení není pro trestný čin rozhodná, přičemž toto omezení musí být nesnadné překonat.⁹³

Trestný čin omezování osobní svobody může mít mnoho podob. Svoboda může být omezena například uzamčením v místnosti⁹⁴ či bytě, nebo může dojít k znemožnění pohybu svázáním, připoutáním, zalehnutím, svíráním v náruči, držením končetin nebo jiným uchopením, ale i například nedovolením vystoupit z dopravního prostředku.⁹⁵

K omezení osobní svobody musí dojít vždy bez oprávnění. Zákon nám přímo říká možnosti, kdy k takovému omezení smí dojít. Trestným činem omezení

ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.7.2016, sp. zn. 7 Tdo 863/2016,

⁹² ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.3.2006, sp. zn. 5 Tdo 1609/2005, ECLI:CZ:NS:2006:5.TDO.1609.2005.1.

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.7.2016, sp. zn. 7 Tdo 863/2016

⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář. 3. vydání*. C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.

svobody není např. zadržení obviněného či podezřelého dle § 75-77 trestního řádu, zatčení obviněného dle § 69 trestního řádu, při výkonu ochranného léčení, zabezpečovací detence a ochranné výchovy nebo při výkonu trestu odnětí svobody.

Co se subjektivní stránky trestného činu omezení osobní svobody týče, je vyžadováno úmyslné zavinění pachatele. Pachatel si tedy musí uvědomovat, že svým jednáním zamezuje osobní pohyb oběti a to neoprávněně. Pachatelem tohoto trestného činu může být jakékoliv trestně odpovědná fyzická osoba, ale trestní odpovědnost právnických osob není vyloučena.⁹⁶

3.5 Ekonomické násilí

Při ekonomickém násilí dochází k zamezení oběti jakkoliv disponovat s finančními prostředky, ať už rodinnými či osobními. Dochází k situaci, kdy násilník oběti zamezuje přístup k penězům a účtům s tím, že oběť může s finančními prostředky disponovat jen za předpokladu, že jí to násilník v určité situaci povolí. Ekonomické násilí zahrnuje i zamezování a zakazování oběti vydělat si peníze vlastním zaměstnáním nebo zabavení a zneužívání věcí oběti jako je např. osobní automobil.⁹⁷

3.6 Nebezpečné pronásledování

Trestný čin nebezpečného násilí nevykazuje znaky společné s domácím násilím, ale i přes to je s ním blízce spjato. Mnohdy, když dojde při domácím násilí k odstěhování oběti od pachatele, teror neskončí, pouze se změní jeho forma, a to právě v trestný čin, přesněji přečin, nebezpečného pronásledování.

Trestní zákoník uvádí, že trestného činu nebezpečného pronásledování se dopustí ten:

§ 354

(1) „Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že

a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,

b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,

⁹⁶ ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

⁹⁷ HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.

ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

- c) *vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,*
- d) *omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo*
- e) *zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,*

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“

Pojem „Stalking“ byl poprvé použit v 90. letech 20. století v USA a budeme-li vycházet z doslovného překladu, tak znamená stopovat či pronásledovat divokou zvěř ve smyslu pronásledovat zvěř až k smrti. Používáme pojem stalking nikoliv na pronásledovanou zvěř, ale na pronásledovaného jedince pachatelem. Kriminologie definuje stalking jako úmyslné, zlovolné pronásledování, při kterém dochází k snížení kvality života a ohrožení bezpečnosti oběti. Toto obtěžování má za následek narušení soukromí, osobní svobody a lidské důstojnosti pachatelem.⁹⁸

Jedná se o velice specifickou variantu násilí, při kterém dochází k obsesivnímu se upnutí pachatele k jemu známé, ale i neznámé osobě. Přičemž dochází k náruživému a systematickému obtěžování včetně nevyžádané a nechtěné pozornosti, která se projevuje například dopisy, hovory, SMS zprávami, kontaktováním přes sociální sítě nebo i vtíráním se do blízkosti oběti.⁹⁹

V českém právním řádu byl pojem stalking zaveden až s účinností nového trestního zákoníku účinného od 1.1.2010 č. 40/2009 Sb.. Odborná literatura se Stalkingu věnuje již od začátku 21. století ale v aplikační praxi byl tento pojem znám mnohem déle.¹⁰⁰

Motivů, které vedou pachatele ke stalkingu může být mnoho. Ve většině případů si pachatel pro své jednání vymýšlí nepravé a zkreslené motivy. Za skutečné motivy pro spáchání trestného činu nebezpečného pronásledování jsou:

- *„vyhledávání kontaktu s obětí;*

⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář. 3. vydání.* C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.

⁹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí].* Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

¹⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář. 3. vydání.* C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.

- získání kontroly nad životem oběti;
- rozhodnutí zničit psychické i fyzické zdraví oběti. ¹⁰¹

Nebezpečné pronásledování má několik základních znaků, které musí splňovat, aby se mohlo považovat za trestný čin nebezpečného pronásledování.

Těmito znaky jsou:

- dlouhodobé pronásledování;
- vymezené v taxativně vymezených formách jednání viz. § 354 odst. 1;
- vzbuzení důvodné obavy o život nebo zdraví oběti nebo o život a zdraví osoby oběti blízké.¹⁰²

Aby se mohlo jednat o trestný čin nebezpečného pronásledování, musí jednání pachatele probíhat dlouhodobě, proto zákon používá pojem dlouhodobé pronásledování. Formy dlouhodobého pronásledování jsou vymezeny pod § 354 odst. 1 písmeny a) až e). Ve většině případů se tyto formy vyskytují v jejich kombinacích a jen výjimečně samostatně.

První z forem je podle písmene a) výhrůžka ublížením na zdraví nebo jinou újmou. Výhrůžka v tomto smyslu je protiprávní jednání, které je objektivně způsobilé vzbudit důvodné obavy. „*To se posuzuje s přihlédnutím ke všem okolnostem případu – k povaze výhrůžky, vlastnostem pachatele, porovnání vlastností pachatele a oběti, vzájemný vztah pachatele a oběti apod. Tedy aby pachatel jednal k uskutečnění své výhrůžky nebo vyvolání důvodné obavy. Výhrůžku je tedy možné sledovat i v jednání pachatele, které je vedeno nonverbálně.*“¹⁰³ (8 Tdo 1445/2006) Na rozdíl od trestného činu nebezpečného vyhrožování dle § 353 trestního zákoníku, kde pachatel „*jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu,*“ pachatel vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou, přičemž není nutné dovozovat intenzitu újmy jako těžké. Pachatel tedy může vyhrožovat způsobením škody na majetku, poškozením pověsti, vyloučení oběti z péče dítěte a podobně.¹⁰⁴

¹⁰¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.

¹⁰² TOMEŠOVÁ, Jana. *Stalking (nebezpečné pronásledování) – část I.* Právní prostor. 2021

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2006, sp. zn. 8 Tdo 1445/2006, ECLI:CZ:NS:2006:8.TDO.1445.2006.1

¹⁰⁴ TOMEŠOVÁ, Jana. *Stalking (nebezpečné pronásledování) – část I.* Právní prostor. 2021

V písmenu b) trestní zákoník uvádí jako jednu z forem vyhledávání blízkosti oběti a její sledování. Tuto formu je však podle judikatury Nejvyššího soudu třeba vykládat v širším smyslu. Pod pojem vyhledávání blízkosti a sledování oběti je třeba zahrnout slídění, obtěžování, dotírání, „doprovázení“, „pozorování“ jako je například čekání před domem, „doprovázení“ do práce a zpět domů, pozorování dalekohledem a podobně. I tyto mohou též objektivně vzbudit důvodnou obavu.¹⁰⁵

Vytrvalé kontaktování prostřednictvím prostředků elektronické komunikace, písemně nebo jiného kontaktování uvádí trestní zákoník pod písmenem c). Za vytrvalý kontakt v tomto smyslu judikatura považuje opakované zasílání nevyžádaných e-mailových zpráv, komunikace přes sociální sítě (Facebook, Instagram, twitter a podobné), zahlcování elektronické pošty spamy, záměrnou distribuci počítačových virů, opakované vzkazy, nevyžádané volání jak na mobilní telefon, tak na pevnou linku, textové zprávy, tradiční písemné formy komunikace, jakými jsou dopisy, pohlednice, lístky a podobně. Může dojít i k tzv. telefonnímu teroru, při kterém dochází k opakovanému anonymnímu volání oběti přes den, ale i v noci mnohdy i s výhružným obsahem.¹⁰⁶

Pod písmenem d) nalezneme omezování obvyklého způsobu života oběti, čímž rozumíme takové omezování obvyklého způsobu života, ke kterému dochází nežádoucími zásahy pachatele proti vůli oběti do její sféry osobního, rodinného i profesního života. Zasaženy mohou být všechny tři sféry zároveň. V souvislosti na chování pachatele je oběť nucena zdržovat se svých běžných aktivit a nezdržovat se na určitých místech, které do té doby běžně navštěvovala, z toho důvodu, aby minimalizovala kontakt s pachatelem.¹⁰⁷

Posledním jednáním pod písmenem e) je zneužití osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu s obětí, které se v soudní praxi vyskytuje jen velmi zřídka. Osobními údaji se podle Obecného nařízení o ochraně osobních údajů rozumí *„veškeré informace o identifikované nebo identifikovatelné fyzické osobě (dále jen „subjekt údajů“); identifikovatelnou fyzickou osobou je fyzická osoba,*

¹⁰⁵ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17.12.2013, sp. zn. 4 Tdo 1333/2013, ECLI:CZ:NS:2013:4.TDO.1333.2013.1.

¹⁰⁶ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17.12.2013, sp. zn. 4 Tdo 1333/2013, ECLI:CZ:NS:2013:4.TDO.1333.2013.1

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář. 3. vydání.* C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.

kteřou lze přímo či nepřímě identifikořit, zejména odkazem na určitý identifikařtor, například jméno, identifikařní říslo, lokařní údaje, sířový identifikařtor nebo na jeden ři více zvlášřních řrvků fyzické, fyziologické, genetické, psychické, ekonomické, kulturní nebo společenské identity řéto fyzické osoby.“ Aby pachatel nesl za tento přeřin řrestní zodpověřnost, musí takto pachatel řinit s řílem získání kontaktu s oběří, a to bez ohledu na to, řestli skutečně k usilovanéřmu kontaktu dořde.

Subjektivní stránka řrestného řčinu nebezpečného pronásledování ře řarakterizována řřímým úmyslem pachatele, který směřuje ke způsobení psychické nebo i fyzické újmy oběří.

Pachatelem tohoto řrestného řčinu může být kterákoliv fyzická osoba. Nejřastěji se ředná o bývalé partnery, ale vztah mezi oběří a pachatelem nemusí vůbec existovat.¹⁰⁸

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol, *Řrestní řzákoník komentář*. 3. vydání. C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.

4 Legislativa České republiky

4.1 Ústavněprávní úprava

Právní úprava domácího násilí vychází primárně z přímo vynutitelných a ústavně garantovaných základních práv a svobod. Základní lidská práva a svobody jsou zakotveny jako obecné principy v předpisech nejvyšší právní síly, a to v ústavním zákoně č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky (dále jen Ústava ČR) a v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod (dále jen Listina).

Listinou garantovanými základními právy a svobodami zásadními pro domácí násilí jsou dle:

- čl. 6 právo na život a jeho ochrana;
- čl. 7 nedotknutelnost osoby a jejího soukromí a zákaz mučení nebo podrobení krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu;
- čl. 8 právo na osobní svobodu;
- čl. 10 právo na ochranu osobnosti, tedy zachování lidské důstojnosti, cti, dobré pověsti, jména, ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě;
- čl. 11 právo vlastnit majetek;
- čl. 12 právo na nedotknutelnost obydlí, tedy nikdo do něj nesmí vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí;
- čl. 31 právo na ochranu zdraví.

Dle čl. 10 Ústavy platí, že Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu. stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Tyto mezinárodní smlouvy jsou nedílnou součástí ústavního pořádku České republiky. Základními mezinárodními smlouvami zásadními pro řešení domácího násilí jsou

- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, 1950 (sdělení č.120/1976), tzv. Evropská úmluva;
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 1966;

- Evropská sociální charta, 1961;
- Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, 1984;
- Úmluva o právech dítěte, 1989;
- Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů, 2000;
- Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, 2011, tzv. Istanbulská úmluva, která však nebyla Parlamentem ČR ratifikována.

4.2 Trestně-právní úprava

Trestní právo upravuje domácí násilí jak po stránce hmotné, tak procesní. Trestní právo hmotné se zaměřuje na ochranu hodnot ve společnosti a určuje, jaká společensky škodlivá jednání jsou trestnými činy. Z pohledu ochrany společnosti před domácím násilím určuje jako trestný čin trestní zákoník dle § 199 Trestního zákoníku týrání osoby žijící ve společném obydlí a trestné činy, které jsou s tímto v jednočinném souběhu jako jsou trestné činy dle § 175 vydírání, § 177 útisku, § 145 těžkého ublížení na zdraví, § 146 ublížení na zdraví, § 140 vražda, § 185 znásilnění, § 186 sexuální nátlak, § 187 pohlavní zneužití, § 193 zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 171 omezování osobní svobody a neoprávněné nakládání s majetkem nebo jsou s tímto trestným činem úzce spjaty jako například dle § 354 trestný čin nebezpečného pronásledování.

Trestní právo procesní na druhou stranu stanovuje postupy a metody orgánů činných v trestním řízení (Policie České republiky, státní zástupce, soud) při reakci na spáchaný trestný čin. Právní úprava trestního práva procesního je obsažena převážně v trestním řádu.

4.3 Správně-právní úprava

4.3.1 Zákon o některých přestupcích

V případě, že násilné jednání nedosáhne takové intenzity, aby se jednalo o trestný čin a půjde o zaviněné jednání, které je společensky škodlivé a je v zákoně za přestupek v zákoně o některých přestupcích výslovně označeno a splňuje zákonné znaky přestupku, je podle tohoto zákona postižitelné. V zákoně o některých přestupcích se co do ochrany před domácím násilím užívá § 5 -přestupky proti veřejnému pořádku a § 7 – přestupky proti občanskému soužití.

§ 5 specifikuje přestupky proti veřejnému pořádku, přičemž pro ochranu před domácím násilím je zásadní odst. 1 písmeno c), který říká, že fyzická osoba se dopustí přestupku tím, „že maří vykázaní ze společného obydlí provedené podle zákona o Policii České republiky nebo rozhodnutí soudu o předběžném opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí podle zákona o zvláštních řízeních soudních.“

§ 7 specifikuje přestupky proti občanskému soužití, přičemž zásadními pro ochranu před domácím násilím jsou odstavce 1, 6 a 7. První odstavec taxativně vyjmenovává jednání, kterým se fyzická osoba může dopustit přestupku proti občanskému soužití. Dopustí se ho tím že:

- a) „jinému ublíží na cti tím, že ho zesměšní nebo ho jiným způsobem hrubě urazí,
- b) jinému ublíží na zdraví, nebo
- c) úmyslně naruší občanské soužití tak, že
 1. jinému vyhrožuje újmou na zdraví,
 2. jiného nepravdivě obviní z přestupku,
 3. se vůči jinému dopustí schválnosti, nebo
 4. se vůči jinému dopustí jiného hrubého jednání.“

Odstavec šest říká, že za tento přestupek lze dle odst. 1 uložit omezující opatření, a to za předpokladu, že se fyzická osoba dopustí přestupku dle § 7 odst. 3 tím že:

- a) „omezuje nebo znemožňuje příslušníku národnostní menšiny výkon práv příslušníků národnostních menšin, nebo
- b) způsobí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, věk, zdravotní postižení, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho rodinný stav.“

§ 7 říká, že řízení o přestupku proti občanskému soužití lze zahájit nebo v něm pokračovat jedině se souhlasem osoby přímo postižené spácháním

přestupku v případě, že byl přestupek dle odst. 1 nebo 3 spáchán mezi osobami blízkými.

Výše uvedené přestupku jsou sankcionované buď pokutou nebo omezujícím opatřením.

4.3.2 Zákon o Policii České republiky

V případech domácího násilí přicházejí policisté k řešení situace jako první, a proto v řešení mají zásadní roli. Policista je při zásahu povinen zajistit bezpečí oběti, stíhat pachatele nebo minimálně zdokumentovat celý incident. Nejdůležitějším institutem pro pomoc obětem domácího násilí ze strany policie je institut vykázání zakotvený v § 44-47 zákona o Policii České republiky.

Díky tomuto institutu mají policisté oprávnění vykázat osobu ze společného obydlí, které obývá spolu s obětí, a to i za její nepřítomnosti. Vykázání trvá po dobu 10 dnů ode dne provedení vykázání a tuto dobu není možné zkrátit ani se souhlasem oběti. Pokud byl v průběhu vykázání obětí podán návrh na vydání předběžného opatření, tak se doba vykázání prodlužuje do dne nabytí právní moci rozhodnutí o tomto návrhu. Policista musí vykázání oznámit jak osobě vykázané, tak osobě ohrožené a vyhotoví písemné potvrzení o vykázání, které nechá podepsat. Pokud osoby podepsat odmítnou, nahradí tento úkon policista poznámkou do úředního záznamu o odmítnutí.

V případě, že vykázaná osoba není přítomna na místě, tak jí policista poskytne poučení o jejích právech a povinnostech v souvislosti s vykázáním při prvním kontaktu a je-li to možné, tak osobě předá potvrzení o vykázání, nebo ji poučí o možnosti převzít potvrzení o vykázání a kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie.

V případě, že vykázaná osoba s vykázáním nesouhlasí, tak má možnost na místě podat námitky, které policista uvede do potvrzení o vykázání. Námitky policista předá místně příslušnému krajskému ředitelství, k němuž může vykázaná osoba do 3 dnů ode dne převzetí potvrzení o vykázání podat písemně námitky. Místně příslušné ředitelství může námitky zamítnout nebo vykázání pro nesplnění podmínek ukončit a vyzoomět o tom bezodkladně, jak ohroženou, tak vykázanou osobu.

V § 45 zákona o Policii ČR jsou taxativně vymezena práva a povinnosti vykázaná osoby. Přičemž vykázaná osoba je dle odst. 1 povinna:

- a) „opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání,

- b) *zdržet se vstupu do prostoru podle písmene a),*
- c) *zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou,*
- d) *vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží. “*

Zatímco mezi její práva dle odst. 2 patří:

- a) *„vzít si ze společného obydlí věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a osobní doklady před splněním povinnosti podle odstavce 1 písm. a),*
- b) *vzít si v průběhu vykázaní ze společného obydlí věci podle písmene a) a věci nezbytné pro její podnikání nebo pro výkon povolání; právo lze uplatnit jedenkrát a pouze v přítomnosti policisty, policista o výkonu tohoto práva ohroženou osobu předem informuje,*
- c) *ověřovat provedení vykázaní zejména na národním tísňovém čísle 158,*
- d) *vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázaní u příslušného útvaru policie. “*

A zároveň je osoba vykázaná policistou informována o pomoci osobám s násilným chováním a o možnostech jejího dalšího ubytování a v souvislosti s tím nezbytnou součinností, přičemž si od této osoby vyžádá její doručovací adresu.

Každá ohrožená osoba má právo na to být poučena policistou dle § 46 o:

- a) *„možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních,*
- b) *možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí a*
- c) *následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, k nimž policista při vykázaní přihlíží. “*

4.4 Občansko-právní úprava

Komplexní právní úpravu domácího násilí český právní řád stále postrádá, jeho deficit najdeme jak v občanském zákoníku, tak v zákonu o rodině.

Ochranu před domácím násilím však v českém právním řádu najdeme obzvlášť v občansko-právních předpisech, jako je zejména občanský zákoník a občanský soudní řád.

4.4.1 Občanský zákoník

Právní úprava domácího násilí byla zakotvena v roce 2012 spolu s novým občanským zákoníkem, a to ve věcech společného bydlení, výživného a dědictví.

Úpravu ve věcech společného bydlení najdeme v části druhé, rodinné právo, pod zvláštními ustanoveními proti domácímu násilí mezi § 751 a § 753 občanského zákoníku.

§ 751 upravuje omezení či vyloučení práva na bydlení, a to za předpokladu, že *„společné bydlení manželů v domě nebo bytě v němž se nachází společná domácnost manželů se stane pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.“* Totéž platí i v případě se jedná o manžele již rozvedené nebo i v případě, že tito manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než ve společné domácnosti.

V § 752 byla zavedena délka omezení nebo vyloučení práva na bydlení nejdéle na dobu šesti měsíců, s tím, že po uplynutí této doby soud na návrh rozhodne znovu, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody.

§ 753 dává právo ochrany proti domácímu násilí každé jiné osobě, která žije s manžely nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti.

Vyloučení vyživovací povinnosti oběti domácího násilí po rozvodu s manželem je zakotveno v § 762 odst. 2, který říká, že pokud se bývalý manžel proti druhému manželovi dopustil jednání, které by splňovalo znaky domácího násilí, tak ztrácí právo na výživné, a to i přes to, že by podmínky pro přiznání práva na výživné dle § 762 odst. 1 splňoval.

Úprava dědictví je zakotvena pod § 1482, který říká že, *„probíhá-li v den zůstavitelovy smrti řízení o rozvod manželství zahájené na zůstavitelův návrh podaný v důsledku toho, že se manžel vůči zůstaviteli dopustil činu naplňujícího znaky domácího násilí, je zůstavitelův manžel vyloučen z dědického práva jako zákonný dědic.“*

4.4.2 Občanský soudní řád

Co se týče občanského soudního řízení, ve kterém se oběť snaží domoci ochrany, je veškerá iniciativa na ní a nese i důkazní břemeno, takže v případě, že neprokáže svá tvrzení, bude ve sporu neúspěšná. V návaznosti na to je nutné zmínit, že každá ze stran sporu si hradí náklady řízení samostatně a za určitých

podmínek prohraná strana hradí náklady řízení i protistraně. To je pro oběti domácího násilí často velkou překážkou, jelikož bývají nemajetné, a tak se rozhodnou soudní cestu nezvolit.¹⁰⁹

Je možné při ochraně oběti domácího násilí užít i procesní ustanovení z občanského soudního řádu, která upravují nařízení předběžného opatření.

Dle § 74 odst. 1 může předseda senátu nařídit předběžné opatření ještě před zahájením řízení z důvodu, aby zatímně byly upraveny poměry účastníků, nebo je-li obava, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen. Odstavec 2 určuje jako účastníka řízení navrhovatele a ty, kteří by účastníky byli, kdyby šlo o věc samu a odstavec 3 dává příslušnost tomu soudu, který je příslušný k řízení o věci, nestanoví-li zákon jinak.

§ 75 říká, že předběžné opatření nařizuje předseda senátu a upravuje základní náležitosti obsahu návrhu. Dále v tomto paragrafu nalezneme ustanovení o vadách návrhu, jistotě k zajištění náhrady škody a podmínkách.

Další paragraf pro pomoc s domácím násilím, který nalezneme v občanském soudním řádu je § 76 odst. 1, který taxativně vyjmenovává, co může být předběžným opatřením soudem účastníkům uloženo:

- a) *„platil výživné v nezbytné míře;*
- b) *poskytl alespoň část pracovní odměny, jde-li o trvání pracovního poměru a navrhovatel ze závažných důvodů nepracuje;*
- c) *složil peněžitou částku nebo věc do úschovy u soudu;*
- d) *nenakládal s určitými věcmi nebo právy;*
- e) *něco vykonal, něčeho se zdržel nebo něco snášel.“*

Jak už bylo zmíněno výše, častým důvodem, proč se oběť domácího násilí nerozhodne svou situaci řešit soudně, je hrazení soudních poplatků. Možnost řešení tohoto problému nabízí občanský soudní řád v § 138, podle kterého může předseda senátu přiznat osvobození od soudních poplatků jak z části, tak i zcela, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva. Pokud nerozhodne předseda senátu jinak, tak se osvobození vztahuje na celé řízení, a to i se zpětnou účinností, ale poplatky zaplacené již před rozhodnutím o osvobození se nevracejí. Pokud se v průběhu

¹⁰⁹ VOŇKOVÁ, Jiřina a HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

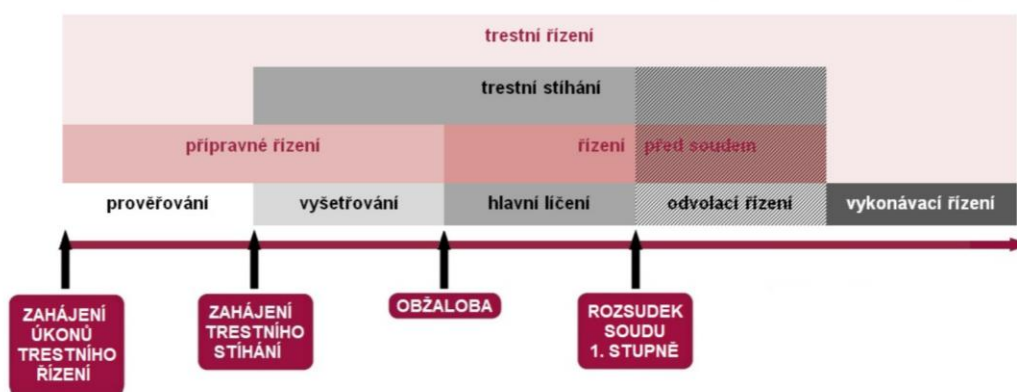
řízení ukáže, že poměry účastníka osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly, tak předseda senátu přiznané osvobození odejme, a to případně i se zpětnou účinností. V případě, že byl účastníkovi, který byl osvobozen od soudních poplatků, ustanoven zástupce, vztahuje se osvobození v rozsahu, v jakém bylo přiznáno i na hotové výdaje zástupce a na odměnu za zastupování.

5 Postup orgánů činných v trestním řízení

Postup orgánů činných v trestním řízení je uceleným způsobem upraven v zákoně č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). „*Trestní řád je procesní předpis, který má pro trestní řízení naprosto zásadní význam a je to právě on, který tento proces řídí, upravuje a vymezuje.*“¹¹⁰ Tento právní předpis zejména vymezuje postup orgánů činných v trestním řízení (dále jen OČTŘ) tak, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni. Orgány činnými v trestním řízení se dle § 12 odst. 1 trestního řádu rozumějí:

- soud,
- státní zástupce,
- policejní orgán.

Předmětem trestního řízení je zjištění skutku, identifikování pachatele, posouzení skutku z hlediska trestního práva hmotného a uložení a provedení sankce nebo rozhodnutí o tzv. odklonech trestního řízení jako je např. dohoda o vině a trestu, zastavení trestního stíhání nebo narovnání.

Obrázek 3 : Trestní řízení¹¹¹

5.1 Policejní orgán

Policejní orgán, jako orgán činný v trestním řízení můžeme nalézt převážně v přípravném řízení trestního řízení, které trvá dle § 12 odst. 10 trestního řádu od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 1.10.1998, sp. zn. III. ÚS 87/98, N 110/12 SbNU 113.

¹¹¹ Průběh trestního řízení. Online. Veřejná žaloba. 2023. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/stadia-trestniho-rizeni/>. [cit. 2024-03-29].

neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a vyšetřování.

Policejní orgán má v tomto stádiu za úkol:

- opatřit potřebné podklady pro podání obžaloby,
- „zjistit všechny okolnosti významné pro rozhodnutí o trestném činu, jeho pachateli, trestu a ochranném opatření, jakož i pro rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu škody a zajistit potřebné důkazy,
- odhalit příčiny trestné činnosti a okolnosti, které umožnily nebo usnadnily její spáchání.“¹¹²

Nad touto činností policejního orgánu je vykonáván dozor státním zástupcem, který při konci přípravného řízení rozhoduje o podání obžaloby na základě zjištění policie.

Přípravné řízení se rozděluje do dvou fází, a to na fázi prověřovací a vyšetřovací.

První fází je fáze prověřovací, ke které dochází ještě před začátkem trestního stíhání počínaje podáním trestního oznámení nebo jiných podnětů, o kterých policejní orgán sepíše záznam o zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem a do 48 hodin zašle jeho opis státnímu zástupci. Aby mohl policejní orgán prověřit skutečnosti, které důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady a nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu. Policejní orgán má při prověřování určitá oprávnění dle § 158 odst. 3 trestního řádu, jako jsou:

- a) „vyžadovat vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů,

¹¹² Průběh trestního řízení. Online. Veřejná žaloba. 2023. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/stadia-trestniho-rizeni/>. [cit. 2024-03-29].

- b) vyžadovat odborné vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky,
- c) obstarávat potřebné podklady, zejména spisy a jiné písemné materiály,
- d) provádět ohledání věci a místa činu,
- e) vyžadovat za podmínek uvedených v § 114 provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu,
- f) pořizovat zvukové a obrazové záznamy osob, za podmínek stanovených v § 114 snímat daktyloskopické otisky, provádět osobou téhož pohlaví nebo lékařem prohlídku těla a jeho zevní měření, jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby nebo ke zjištění a zachycení stop nebo následků činu,
- g) za podmínek stanovených v § 76 zadržet podezřelou osobu,
- h) za podmínek stanovených v § 78 až 81 činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená,
- i) způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení.“

Ve druhé fázi dochází k vyšetřování, které provádí policejní orgán vždy z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu. (§164 odst. 1 TR) Tato fáze zahrnuje např. výslechy svědků, výslechy znalců a obstarání znaleckých posudků, vyhledávání a provádění důkazů, podávání vysvětlení a další úkony. Tato fáze začíná usnesením o podání trestního stíhání, kdy je v taxativně uvedených případech dle § 163 nutný souhlas poškozeného s trestním stíháním a končí:

- podáním obžaloby,
- návrhem na schválení dohody o vině a trestu,
- postoupením věci jinému orgánu nebo
- zastavením trestního stíhání.

Dalším typem řízení, kde hraje policejní orgán velkou roli, je zkrácené přípravné řízení. Tento typ řízení je možné konat pouze u trestných činů, o kterých je v prvním stupni řízení příslušný rozhodnout okresní soud a zároveň je u nich

stanovena maximální hranice trestu odnětí svobody na pět let, přičemž splňují následující podmínky:

- podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté,
- v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě dvou týdnů postavit před soud. (dle § 179a odst. 1 trestního řádu)

5.2 Státní zástupce

Státní zástupce je orgánem sui generis, který zastupuje stát při ochraně veřejného zájmu ve věcech mu do působnosti svěřených. Úlohou státního zástupce dle čl. 80 Ústavy je zastupovat veřejnou žalobu v trestním řízení a plnit další úkoly, které mu zákon přiznává. Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví.

Jako orgán činný v trestním řízení hraje zásadní roli v přípravném řízení, ve kterém provádí dozor nad zachováním zákonnosti tím, že kontroluje dodržování trestního řádu policejními orgány a zároveň dodržování základních práv a svobod dle ústavních zákonů. Proto má státní zástupce v přípravném řízení tato oprávnění:

- organizovat a provádět úkony trestního řízení,
- rušit rozhodnutí policejního orgánu,
- uložit policejnímu orgánu provedení, které jsou třeba k zajištění věci či pachatele,
- vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení,
- odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu,
- dočasně odložit zahájení trestního stíhání (§ 178, trestního řádu),
- rozhodnout o postoupení věci jinému orgánu (§ 171, trestní řád),
- rozhodnout o zastavení trestního stíhání (§ 172 trestní řád),
- rozhodnout o přerušení trestního stíhání (§ 173 trestní řád)
- podat obžalobu,
- rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání (§ 307 trestní řád),
- rozhodnout o narovnání (§ 309 trestní řád),
- rozhodnout o propuštění z vazby.

Ještě před podáním obžaloby, je státní zástupce povinen dle § 158. odst. 2 přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících, že byl spáchán trestný čin. Role státního zástupce se mění v okamžiku, kdy je podána obžaloba k příslušnému soudu, kdy státní zástupce ztrácí svou roli kontrolora a stává se jednou ze stran v řízení, tedy stranou obžaloby. V hlavním líčení je jako strana obžaloby povinen se účastnit hlavního líčení, předkládá, navrhuje a provádí důkazy, navrhuje potrestání pachatele, přednáší obžalobu a závěrečnou řeč.

Důležitou roli hraje státní zástupce při sjednávání dohody o vině a trestu. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu dojde za předpokladu, že předseda soudu to vzhledem k okolnostem případu uzná za vhodné a státní zástupce spolu s obžalovaným s tímto názorem souhlasí. Návrh na sjednání o dohodě o vině a trestu však může podat jak obžalovaný, tak i státní zástupce. Při sjednávání této dohody je hlavní líčení odročeno a sjednává jí státní zástupce spolu s obžalovaným, přičemž státní zástupce bez zbytečného odkladu po skončení jednání o dohodě o vině a trestu vyrozumí soud o výsledku jednání. Následně dojde k pokračování hlavního líčení, ve kterém státní zástupce přednese obsah dohody a navrhne soudu její schválení a zároveň nedošlo-li k dohodě o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení, upozorní na to soud. Pokud nedojde ke sjednání dohody o vině a trestu, nebo tuto dohodu soud neschválí, tak se nadále pokračuje v hlavním líčení. (dle § 206b trestního zákoník)

5.3 Soud

Řízení před soudem se viz výše skládá z projednání obžaloby, hlavního líčení a případného opravného řízení.

O předběžném projednání obžaloby rozhoduje předseda senátu. Nařídí jej za předpokladu, že se domnívá, že je věc příslušná jinému soudu, věc má být postoupena, existují okolnosti odůvodňující zastavení, podmíněné zastavení nebo přerušování trestního stíhání, skutek, který je předmětem obžaloby, bude třeba posuzovat podle jiného ustanovení trestního zákona, než podle kterého jej posuzuje obžaloba, přípravné řízení nebylo provedeno podle zákona, neboť v něm byly závažným způsobem porušeny procesní předpisy, zejména ustanovení zajišťující právo obhajoby (nelze napravit v řízení před soudem), ve věci nejsou v potřebném rozsahu objasněny základní skutkové okolnosti, bez kterých není možné ve věci rozhodnout nebo vzhledem k okolnostem případu by bylo vhodné sjednání dohody o vině a trestu, zejména navrhl-li takový postup státní zástupce nebo obviněný.

(dle § 186 trestního řádu) Předběžné projednání obžaloby je z pravidla neveřejným zasedáním soudu, ve kterém soud přezkoumává celou obžalobu. Předseda senátu z tohoto hlediska podá zprávu, přičemž se zaměří na otázky, které je třeba řešit. Soud přezkoumá úplnost důkazního materiálu a opodstatněnost obžaloby na základě spisu. (dle § 187 trestního řádu)

Při přípravě hlavního líčení dá předseda senátu doručit obžalovanému a jeho obhájci opis obžaloby, pokud je znám pobyt či sídlo poškozeného, opis doručí i jemu. Datum hlavního líčení stanoví předseda senátu tak, aby obžalovaný od doručení předvolání, státní zástupce a obhájce od vyrozumění měli alespoň lhůtu pěti pracovních dnů k přípravě. O hlavním líčení se vyrozumí státní zástupce, opatrovník a obhájce obviněného, poškozené a zúčastněné osoby. (dle § 198 trestního řádu) Hlavní líčení se na rozdíl od předběžného projednání obžaloby koná zásadně veřejně a celé hlavní líčení řídí předseda senátu.

Hlavní líčení zahájí předseda senátu sdělením věci, která bude projednávána. Potom předseda zjistí, zda se dostavily osoby, které byly k hlavnímu líčení předvolány nebo o něm vyrozuměny, a zjistí jejich totožnost. U osob, u kterých je třeba zachovat lhůtu k přípravě, zjistí, zda tato lhůta byla zachována. (§ 205 trestního řádu) Následně státní zástupce přednese obžalobu a uplatňují se úkony vůči poškozenému, obžalovaný je vyzván k vyjádření se k obžalobě, zejména zda se cítí být nevinný nebo vinný spácháním skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě. V této fázi hlavního líčení může dojít k:

- sjednání dohody o vině a trestu (§ 206b trestního zákoníku),
- prohlášení viny obžalovaným (§ 206c trestního zákoníku) nebo
- upuštění od dokazování (§ 206d trestního zákoníku).

Dále dochází k provádění důkazů jako jsou výslechy svědků, znalecké posudky, přečtení protokolů, předestření dřívějších výpovědí (prohlášení poškozeného), listiny a jiné věcné důkazy, vyjádření obžalovaného.

V závěru hlavního líčení dochází k přednášení závěrečných řečí a před odchodem senátu k závěrečné poradě dostává obviněný od předsedy senátu závěrečné slovo.

Soud může rozhodovat jen o skutku, který byl uveden v žalobním návrhu a smí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení a opírat se o důkazy, které strany předložily a provedly, případně které sám doplnil. (§ 220 trestního řádu) Soud se může rozhodnout takto:

- vrátit věc státnímu zástupci,
- postoupit věc jinému orgánu,
- zastavit trestní stíhání,
- podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání,
- přerušit trestní stíhání,
- rozhodnutí o vině a trestu,
- rozhodnutí o zproštění obžaloby,
- rozhodnutí o náhradě majetkové škody.

V poslední fázi trestního řízení, ve které hraje roli soud, je řízení opravné. Opravné řízení dělíme na řízení řádné a mimořádné.

K řádnému opravnému řízení dochází na základě podání řádných opravných prostředků, kterými jsou odvolání a stížnost. Při odvolání proti rozsudku okresního soudu rozhoduje vždy nadřízený krajský soud a proti odvolání rozsudku krajského soudu jako soudu prvního stupně vždy nadřízený vrchní soud. Soud může v odvolacím řízení rozhodnout takto:

- zamítne pozdě podané odvolání
- zamítne odvolání osoby, která není oprávněná odvolání podat,
- zamítne odvolání osoby, která se odvolání výslovně vzdala nebo znovu podala odvolání, které v téže věci již předtím výslovně vzala zpět,
- odmítne odvolání, pokud nespĺňuje zákonem stanovené náležitosti,
- zamítne odvolání, které není důvodné,
- přeruší trestní stíhání,
- zastaví trestní stíhání,
- zruší napadený rozsudek nebo jeho část,
- postoupí věc jinému orgánu, například Policii ČR nebo státnímu zastupitelství.

V případě podání stížnosti o ní rozhoduje nadřazený soud, ale za předpokladu, že by soud, který rozhodnutí vydal stížnosti zcela vyhověl, je oprávněn ve věci rozhodnout sám. O stížnosti se rozhoduje usnesením, a to o zamítnutí, zrušením napadeného usnesení a buď nadřazený soud sám rozhodne, nebo nařídí orgánu proti kterému stížnost směřuje, aby věc znovu projednal a rozhodl.

K mimořádnému opravnému řízení dochází na základě podání mimořádných opravných prostředků, kterými jsou obnova řízení, podnět

ke stížnosti pro porušení zákona a dovoláním, kdy soud rozhoduje rozsudkem, usnesením nebo trestním příkazem.

Účelem obnovy řízení je odstranit nedostatky ve skutkovém zjištění, na němž spočívá rozhodnutí soudu, za předpokladu, že vyšly najevo po právní moci rozhodnutí a mají původ v nových skutečnostech nebo nových důkazech. Obnova řízení může být užita pouze proti:

- odsuzující či zprošťující rozsudek,
- trestní příkaz,
- usnesení o (podmíněném) zastavení trestního stíhání,
- usnesení o schválení narovnání,
- usnesení o postoupení věci jinému orgánu.

A to z důvodu, že vyšly najevo nové skutečnosti nebo důkazy, některý z orgánů činných v trestním řízení porušil své povinnosti jednání zakládající trestný čin nebo pokud Ústavní soud nálezem zrušil zcela nebo zčásti právní předpis, na základě kterého vydal soud v trestním řízení rozsudek, který nabyl právní moci, ale nebyl zatím zcela vykonán. Příslušnost soudu se odvíjí podle toho, v jakém stádiu skončilo trestní řízení. Pokud řízení skončilo v přípravném řízení usnesením státního zástupce o (podmíněném) zastavení trestního stíhání, schválení narovnání anebo o postoupení věci jinému orgánu, o návrhu rozhoduje soud, který by byl příslušný rozhodovat o obžalobě, resp. o návrhu na potrestání. Věcná příslušnost závisí na právní kvalifikaci skutku v době zastavení trestního stíhání. Pokud skončilo původní řízení pravomocným rozsudkem, trestním příkazem anebo usnesením soudu o (podmíněném) zastavení trestního stíhání, schválení narovnání anebo o postoupení věci jinému orgánu, rozhoduje o návrhu na povolení obnovy soud, který ve věci rozhodl v 1. stupni (z iniciativy státního zástupce o tom může rozhodnout krajský soud). Z rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení je vyloučen soudce nebo přísedící, který ve věci rozhodoval v původním řízení. Soud o návrhu na povolení obnovy řízení rozhodne:

- usnesením zamítne návrh na obnovu řízení nebo
- usnesením povolí obnovu a zároveň zruší napadené rozhodnutí.

O podnětu ke stížnosti pro porušení zákona rozhoduje Nejvyšší soud a samotnou stížnost může podat pouze ministr spravedlnosti. Tento mimořádný

opravný prostředek slouží k nápravě právních vad pravomocných rozhodnutí nebo vadného postupu řízení.

Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští. Trestní řád rozhodnutím ve věci samé rozumí dle § 265a odst. 2:

- a) rozsudek, jímž byl obviněný uznán vinným a uložen mu trest, popřípadě ochranné opatření nebo bylo upuštěno od potrestání,
- b) rozsudek, jímž byl obviněný obžaloby zproštěn,
- c) usnesení o zastavení trestního stíhání,
- d) usnesení o postoupení věci jinému orgánu,
- e) usnesení, jímž bylo uloženo ochranné opatření,
- f) usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání,
- g) usnesení o schválení narovnání, nebo
- h) rozhodnutí, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku nebo usnesení uvedenému pod písmeny a) až g)

dovolací soud může rozhodnout tak, že dovolání odmítne, zamítne, usnesením zruší rozhodnutí nebo jeho část a popřípadě přikáže ve věci nové projednání nebo sám ve věci rozhodne.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo objasnit některé základní instituty problematiky domácího násilí, charakterizovat tento pojem a definovat ho, popsat jeho vznik, rozdělit jeho druhy, nastínit fáze domácího násilí s důrazem na eskalaci intenzity násilí v každé z fází a ukázat několik mýtů o domácím násilí, které se stále ve společnosti vyskytují.

Dále byl nastíněn psychologický profil pachatele a oběti společně. Tento profil aktérů domácího násilí však nelze sjednotit, jelikož jak oběti, tak pachatelé mají různé povahové rysy nebo například pocházejí z různých společenských vrstev. V závěru kapitoly byla nastíněna charakteristika agresivního chování, které je nedílnou součástí domácího násilí.

Stěžejním cílem v této práci bylo nastínit formy domácího násilí, kterými jsou: psychické, fyzické, sexuální, sociální a ekonomické násilí. Tyto formy jsou ve své podstatě často doprovázené trestnými činy, které jejich charakteristiku splňují a mnohdy můžeme i jeden trestný čin zařadit hned pod několik forem jako je například trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, který může naplňovat charakteristiku všech těchto forem. Mimo tyto formy stojí trestný čin nebezpečného pronásledování neboli „stalking“, který sice nenaplňuje znaky domácího násilí, ale je s ním úzce spojen, jelikož se s ním oběti domácího násilí po odstěhování se od pachatele často potýkají.

Dále byla vystižena Česká právní úprava domácího násilí. Pomoc obětem domácího násilí můžeme totiž hledat jak v ústavně zaručených právech a svobodách, tak i ve trestním, správním či občanském právu, a to jak z procesního, tak z hmotného hlediska. V závěru práce autorka popsala roli orgánů činných v trestním řízení, ke kterému často domácí násilí směřuje.

Vzhledem k přibývajícím nahlášeným případům domácího násilí, by bylo více než užitečné pevně stanovit v českém právním řádu definici domácího násilí, aby mohla být zvýšena efektivita a rychlost pomoci obětem domácího násilí, aniž by tento mechanismus byl podmíněn podpisem konkrétní mezinárodní nebo jiné obdobné dohody.

Seznam zdrojů

Monografie a komentáře

Monografie:

- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*, Psyché (Grada), Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
- DUTTON, G. Donald. *The abusive personality*. NY: Guilford, 1998. ISBN 9781593857172.
- HEISE, Lory, PITANGUY, Jacqueline, GERMAIN. Adrienne. *Násilné jednání na ženách, skrytá újma na zdraví*. Studie vypracovaná pro světovou banku v roce 1994, Aspekt, Bratislava, 1995.
- HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.
- KOTKOVÁ, Martina. *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. Brno: Spondea, 2014. ISBN 978-80-260-719-4.
- LEVOVÁ, Jana (ad) *Metodika pro práci s cizinci žijícími v České republice, kteří jsou ohroženi domácím násilím*. Vyd. 1. Brno: Spondea při ČČK Brno, 2010. ISBN 978-80-254-8499-9.
- MARTINKOVÁ, Milada a MACHÁČKOVÁ, Radka. *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí: dva příspěvky k problematice domácího násilí v České republice (empirické poznatky a rozbor vybrané právní problematiky)*. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. ISBN 80-86008-98-3.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi* 1. vydání, Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
- PRAŠKO, Jan. *Asertivita v partnerství*. Vyd. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1246-6
- STRÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Právo (Key Publishing). Ostrava: Key Publishing, 2009. ISBN 978-80-7418-020-0.
- ŠEVČÍK, Drahomír a ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2

- ŠMOLKA, Petr a kol.: *Když vás trápí někdo blízký*. Hesia, Praha, 1999. ISBN: 80-7178-337-4, str. 31
- TOMEŠOVÁ, Jana. *Stalking (nebezpečné pronásledování) – část I. Právní prostor*. 2021
- VANÍČKOVÁ, Eva; HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana a PROVAZNÍK, Kamil. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-479-9.
- VOŇKOVÁ, Jiřina a HUŇKOVÁ, Markéta. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.
- WALBY, Sylvia a ALLEN, Jonathan. *Domácí násilí, sexuální napadení a pronásledování: výsledky britského průzkumu o kriminalitě*. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-088-5.

Komentáře

- ŠÁMAL, Pavel a kol, *Trestní zákoník komentář. 3. vydání*. C.H. Beck, 2023, 978-80-7400-893-1.
- ŠČERBA, Filip, *Trestní zákoník: komentář. Vydání první*. C.H. Beck, 2020, 978-80-7400-807-8.

Internetové zdroje

- Co je domácí násilí. Online. Domacinasili.cz. Dostupné z: <https://www.domacinasili.cz/co-je-domaci-nasili/>. [cit. 2024-03-29].
- Domácí násilí. Online. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>. [cit. 2024-03-29].
- HRDÁ, Lucie. Mýty o domácím násilí. Online. AK Hrdá. 2023. Dostupné z: <https://www.akhrda.cz/cs/media-clanky/patecnici-sisyfos-lucie-hrda-myty-o-domacim-nasili..> [cit. 2024-03-29].
- Kde je hranice zdravého vzteku aneb Kdy začíná být agresivita nebezpečná. Online. SMRŽ, Josef. Šance dětem. 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/kde-je-hranice-zdraveho-vzteku-aneb-kdy-zacina-byt-agresivita-nebezpecna>. [cit. 2024-03-29].
- Mýty o domácím násilí. Online. STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. Národní zdravotnický informační portál. 2023. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/104-myty-o-domacim-nasili>. [cit. 2024-03-29].

- Národní zdravotnický informační portál. Online. , státní zdravotní ústav. Domácí násilí: co to je? Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/101-domaci-nasili-zakladni-informace>. [cit. 2024-03-31].
- NEVAŘIL, Vít. Co je a co není trestným činem týraní osoby žijící ve společném obydlí v souvislostech domácího násilí. Online. Právní prostor. 2020. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/co-je-a-co-neni-trestnym-cinem-tyrani-osoby-zijici-ve-spolecnem-obydli-v-souvislostech-domaciho-nasili>. [cit. 2024-03-29].
- Obětí domácího násilí je každá šestá žena a každý dvaadvacátý muž, potvrdil průzkum. Aktuálně.cz [online]. 2015 [cit 11. února 2018]. Dostupné na: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/obeti-domaciho-nasili-je-kazda-sesta-zena-a-kazdy-dvaadvacat/r~2316309871aa11e58f1e002590604f2e/?redirected=1519494047>
- Průběh trestního řízení. Online. Veřejná žaloba. 2023. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/vse-podstatne-o-trestnim-rizeni/stadia-trestniho-rizeni/>. [cit. 2024-03-29].
- Sexuální zneužívání. Online. Právo na dětství. 2015. Dostupné z: <https://www.pravonadetstvi.cz/deti/mas-problemy/ublizuji-ti/sexualni-zneuzivani/>. [cit. 2024-03-29].
- TOMEŠOVÁ, Jana. Dítě jako svědek domácího násilí – část I. Online. Právní prostor. 2023. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/dite-jako-svedek-domaciho-nasili-cast-1>. [cit. 2024-03-29].
- TOMEŠOVÁ, Jana. Stalking (nebezpečné pronásledování) – část I. Právní prostor. 2021
- ŽÁRSKÁ, Lucie. Domácí násilí (statistiky). Online. Policie.cz. 2023. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-statistiky.aspx>. [cit. 2024-03-29].

Judikatura

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 9. 1997, sp. zn. 2 Tzn 72/97, publikovaný pod č. 37, bod II., ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1998
- Nález Ústavního soudu ze dne 1.10.1998, sp. zn. III. ÚS 87/98, N 110/12 SbNU 113.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.3.2006, sp. zn. 5 Tdo 1609/2005, ECLI:CZ:NS:2006:5.TDO.1609.2005.1.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.12.2006, sp. zn. 8 Tdo 1445/2006, ECLI:CZ:NS:2006:8.TDO.1445.2006.1
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.6.2008, sp. zn. III.ÚS 1285/08 ze dne 26. 6. 2008.
- Usnesení nejvyššího soudu ze dne 8.10.2008, sp. zn. 5 Tdo 1096/2008, ECLI:CZ:NS:2008:5.TDO.1096.2008.1
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.4.2013, sp.zn. 2 To 12/2013, ECLI:CZ:VSPH:2013:2.TO.12.2013.1.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.10.2013, sp. zn. 3 Tdo 888/2013, ECLI:CZ:NS:2013:3.TDO.888.2013.1.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2013, sp. zn. 3 Tdo 1080/2013, ECLI:CZ:NS:2013:3.TDO.1080.2013.1
- Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17.12.2013, sp. zn 4 Tdo 1333/2013, ECLI:CZ:NS:2013:4.TDO.1333.2013.1.
- Usnesení nejvyššího soudu ze dne 17.12.2013, sp. zn. 4 Tdo 1333/2013, ECLI:CZ:NS:2013:4.TDO.1333.2013.1
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2014, sp. zn. 4 Tdo 498/2014, ECLI:CZ:NS:2014:4.TDO.498.2014.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.6.2014, sp. zn.3 Tdo 559/2014, ECLI:CZ:NS:2014:3.TDO.559.2014.1
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.7.2014, sp. zn. NS 8 Tdo 775/2014, ECLI:CZ:NS:2014:8.TDO.775.2014.1.
- Usnesení nejvyššího soudu ze dne 9.12.2015, sp. zn. 6 Tdo 1398/2015, ECLI:CZ:NS:2015:6.TDO.1398.2015.1
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.7.2016, sp. zn. 7 Tdo 863/2016
- Usnesení nejvyššího soudu ze dne 4.10.2016, sp. zn. 4 Tdo 1288/2016, ECLI:CZ:NS:2016:4.TDO.1288.2016.1.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4.10.2016, sp. zn. 4 Tdo 1301/2016.
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.1.2017, sp. zn 4 Tdo 1685/2016, ECLI:CZ:NS:2017:4.TDO.1685.2016.1
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.4.2017, sp. zn. 8 Tdo 224/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.224.2017.1
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 8 Tdo 1232/2018, ECLI:CZ:NS:2018:8.TDO.1232.2018.1.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.1.2019, sp. zn. 4 Tdo 1293/2018-49, ECLI:CZ:NS:2019:4.TDO.1293.2018.1
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.11.2020, sp. zn. 8 Tdo 1091/2020, ECLI:CZ:NS:2020:8.TDO.1091.2020.1.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.5.2021, sp. zn. 6 Tdo 88/2021, ECLI:CZ:NS:2021:6.TDO.88.2021.1.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Fáze domácího násilí.....	- 11 -
Obrázek 2 : Formy domácího násilí.....	- 22 -
Obrázek 3 : Trestní řízení	- 53 -